

KUPIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS
(Savivaldybės arba įstaigos pavadinimas)
2019–2021 METŲ STRATEGINIS VEIKLOS PLANAS

Asignavimų valdytojas (-ai), kodas (-ai)	Kupiškio rajono savivaldybės taryba; Kupiškio rajono savivaldybės administracija, 188774975; Kupiškio rajono savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba; Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Finansų ir biudžeto skyrius; Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius; Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centras, 190083299; Kupiškio rajono savivaldybės kultūros centras, 190157290; Kupiškio rajono savivaldybės viešoji biblioteka, 190101434; Kupiškio mokykla „Varpelis“, 190041033; Kupiškio vaikų lopšelis-darželis „Saulutė“, 190041229; Kupiškio vaikų lopšelis-darželis „Obelėlė“, 190041371; Kupiškio r. Subačiaus vaikų lopšelis-darželis, 190042135; Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazija, 190043194; Kupiškio Povilo Matulionio progimnazija, 290043380; Kupiškio r. Skapiškio pagrindinė mokykla, 190047634; Kupiškio r. Subačiaus gimnazija, 191777611; Kupiškio r. Alizavos pagrindinė mokykla, 190046347; Kupiškio r. Noriūnų Jono Černiaus pagrindinė mokykla, 290051480; Kupiškio r. Rudilių Jono Laužiko universalus daugiafunkcis centras, 190051141; Kupiškio r. Salamiesčio pagrindinė mokykla, 190051860; Kupiškio rajono Šepetos Almos Adamkienės pagrindinė mokykla, 190052243; Kupiškio r. Šimonių pagrindinė mokykla, 190050235; Kupiškio meno mokykla, 19177764; Kupiškio etnografijos muziejus, 188210864; Kupiškio r. švietimo pagalbos tarnyba, 300055868; Kupiškio socialinių paslaugų centras, 193161080; Kupiškio rajono šv. Kazimiero vaikų globos namai, 302287534; Kupiškio rajono savivaldybės priešgaisrinė tarnyba, 165382292.

Aplinkos ir išteklių analizė

Išorės veiksniai

Politiniai veiksniai.

Analizuojant makroekonominės tendencijas 2017 metais, buvo pastebimas itin spartus, 3,8 proc. siekęs BVP augimas 2017 m., palankūs darbo rinkos rodikliai (nedarbas mažėjo iki 7,1 proc., atlyginimai didėjo 8,5 proc. ir viršijo infliaciją). Pirmą kartą po nepriklausomybės atkūrimo 2018 metams buvo suplanuoti pertekliniai valdžios sektoriaus finansai. Šią fiskalinės politikos kryptį teigiamai įvertino tarptautinė kredito reitingų agentūra „Standard&Poor’s“, 2018 m. kovą suteikdama šaliai A lygio investicinį reitingą. Visgi esminių problemų, jau daugelį metų kankinančių Lietuvą, 2018 m. buvo. Demografijos problematika – jautriausia ir ypač svarbi nacionalinio saugumo kontekste. Kitas rizikos signalas – nuo 2014 iki 2016 m. Lietuva, vertinant BVP vienam gyventojui, nepasistūmėjo link ES vidurkio, nors per pirmuosius 10 narystės ES metų Lietuvos išsivystymo lygis pagal šį rodiklį išaugo beveik 50 proc.

Vyriausybės 2018 m. veiklos prioritetai buvo struktūrinės reformos, kurias įgyvendinus juntamai pagerėtų žmonių gyvenimo kokybė. 2018 m. buvo numatyta įgyvendinti reformas mokesčių, inovacijų, švietimo, sveikatos apsaugos, šešėlinės ekonomikos mažinimo, pensijų srityje.

Visi Vyriausybės prioritetiniai darbai numatyti Vyriausybės 2017 m. balandžio 19 d. pasitarimo protokole Nr. 15. Siekiant tinkamai ir laiku atlikti šiuos darbus, 2017 m. rugpjūčio 23 d. buvo suformuota Ministro Pirmininko vadovaujama Strateginių projektų portfelio komisija Pirmajame Komisijos posėdyje 2017 m. rugsėjo 28 d. patvirtintas strateginių projektų portfelis, kurį šiuo metu sudaro 44 strateginiai projektai, skirti Vyriausybės prioritetiniams darbams įgyvendinti. Parengti išsamūs kiekvieno strateginio projekto įgyvendinimo planai, paskirti už jų įgyvendinimą atsakingi asmenys.

2018 m. buvo numatyta užbaigti šiuos projektus:

- įgyvendinti vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarką;
- sukurti teisinį pagrindą, užtikrinantį finansinių paskatų ir paslaugų jaunoms ar vaikus auginančioms šeimoms plėtrą;
- užbaigti elektros jungties su Švedija kaštų ir naudos vertinimą ir nustatyti socialinę-ekonominę naudą Lietuvos Respublikai, įgyvendinus papildomą elektros jungtį su Švedija;
- įgyvendinti valstybės valdomų įmonių pertvarką;
- patobulinti teisėkūros procesus – siekiama pertvarkyti Vyriausybės rengiamų, didžiausią poveikį turinčių įstatymų projektų rengimo ir svarstymo procesą, daugiausia dėmesio skiriant problemos ir alternatyvų analizei, viešosioms konsultacijoms bei išsamesnei diskusijai.

Numatyta tęsti ir kitus strateginius projektus, kurie kartu su pradėtomis struktūrinėmis reformomis prisidėtų prie šalies pažangos ir žmonių gerovės¹.

Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. darbą tęsė 2015 m. išrinkta Kupiškio rajono savivaldybės taryba, kurią sudaro 25 nariai. Valdančiąją koaliciją sudaro Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai ir Lietuvos socialdemokratų partija. Kupiškio rajono savivaldybės meru išrinktas Dainius Bardauskas – Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų atstovas.

Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XIII-1496 „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų“ 2019 m. kovo 3 d. paskirta 2019 metų Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų data.

Pagrindiniai norminiai teisės aktai, kuriais savo veikloje vadovaujasi Kupiškio rajono savivaldybė, yra: Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, vietos savivaldą reglamentuojantys įstatymai, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas, Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas ir kiti teisės aktai.

Savivaldybė, organizuodama veiklą, taip pat privalo atsižvelgti į savivaldybėms tiesioginių ir netiesioginių poveikį turinčius Europos Sąjungos privalomojo pobūdžio teisės aktus – direktyvas, reglamentus, sprendimus ir rekomendacinio pobūdžio dokumentus – rekomendacijas, komunikatus, gaires, strategijas.

Kupiškio rajono savivaldybės veikla planuojama orientuojantis į nacionaliniu lygiu patvirtintų strategijų

¹ Nuoroda į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 metų veiklos ataskaitą:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/ee7357f0331011e8a149e8cfbedd2503?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=667d4c08-4ee5-44ba-b4d6-eb7698434ac4>

prioritetus, taip pat atsižvelgiant į Panevėžio regiono strateginio planavimo dokumentuose numatytus prioritetus ir tikslus.

Planuodama veiklą, Kupiškio rajono savivaldybė privalo vadovautis šiais dokumentais: Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, Nacionaline darnaus vystymosi strategija (iki 2020 m.), 2014–2020 Nacionaline pažangos programa ir kt.

Panevėžio regiono plėtros taryba, siekdama užtikrinti efektyvų Europos Sąjungos investicijų planavimą ir su jomis susijusių sprendimų priėmimą, 2015 m. spalio 15 d. sprendimu Nr. 51/4S-23 „Dėl Panevėžio regiono 2014–2020 metų plėtros plano patvirtinimo“ patvirtino Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros planą². Panevėžio regiono plėtros plano prioritetai, tikslai ir uždaviniai nustatyti atsižvelgiant į 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Regioninė plėtra“ tarpinstituciniame veiklos plane nustatytus tikslus ir uždavinius. Panevėžio regiono plėtros plano priemonės suplanuotos atsižvelgiant į ministerijų, atsakingų už ūkio sektorius, planuojamus asignavimus Panevėžio regionui.

Taip pat vienas iš pagrindinių Savivaldybės strateginio planavimo dokumentų, kuriame suplanuotas Europos Sąjungos finansinės paramos, nacionalinių ir Savivaldybės išteklių panaudojimas ilgalaikiams 2014–2020 metų Savivaldybės prioritetams pasiekti, yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 1V-714 patvirtinta Panevėžio regiono integruota teritorijų vystymo programa³ (Kupiškio rajono savivaldybės daliai taip pat buvo pritarta Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. TS-252 „Dėl pritarimo Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programos 2014–2020 metų projekto tikslams, uždaviniams, priemonėms ir veiksams, numatomiems įgyvendinti Kupiškio rajono savivaldybėje“). Šios programos tikslas – sumažinti nedarbo lygį didinant ekonominį aktyvumą ir gerinant gyvenimo kokybę.

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2011 m. kovo 31 d. sprendimu Nr. TS-69 buvo patvirtintas Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginis planas, kuriame įvardyta Savivaldybės vizija bei svarbiausios plėtros sritys: ekonomikos, verslo ir darnios kaimo plėtros, švietimo, sveikatos ir socialinio sektoriaus vystymo, turizmo, kultūros, inžinerinės, transporto bei komunalinio ūkio infrastruktūros vystymo bei Kupiškio rajono savivaldos gerinimo⁴.

Ekonominiai veiksniai.

Pasaulio ekonominis augimas tebėra nemažas, bet pradeda lėtėti. Ūkio aktyvumą didina tebeesančios geros finansavimosi sąlygos, daugelyje šalių ir regionų gerėjanti darbo rinkos padėtis, skatinamoji fiskalinė politika JAV, bet keletas veiksnių šį aktyvumą pradeda varžyti. Visų pirma, ne tiek veržliai kyla investicijos, kurios buvo svarbus veiksnys, paskatinęs pasaulinę ūkio plėtrą 2017 m. Prie tokios investicijų raidos prisideda atsargesni rinkų dalyvių lūkesčiai, įvedami ir vis gausėjantys suvaržymai tarptautinėje prekyboje, neramumai kai kuriose besivystančiose šalyse. Šios aplinkybės jau turi poveikį įvairių šalių prekybos srautams. Ypač sulėtėjo Euro zonos, NVS šalių, besivystančių Azijos ir Lotynų Amerikos šalių tarptautinė prekyba. Pasaulinė prekyba prekėmis 2018 m. augo penktadaliu mažiau nei pernai.

Pasaulio ekonominio augimo perspektyva keičiasi nedaug, tačiau vis dėlto esama nemažai nepalankių rizikų. Viena iš jų susijusi su galimu staigesniu pinigų politikos griežtinimu JAV. Šioje šalyje jau tam tikrą laiką ekonominis aktyvumas yra gerokai išaugęs, o jį dar labiau didina fiskalinės politikos laisvinimas. Jei palūkanų normos JAV pakiltų staigiau, tai sulėtintų tiek šios, tiek kitų šalių ekonominę plėtrą. Dar daugiau – didesnės JAV palūkanų normos stiprinančiai veiktų JAV dolerio kursą, o tai turėtų poveikį finansiniu požiūriu labiau pažeidžiamoms, o būtent – besivystančioms, valstybėms. Kai kurių iš jų nemaža dalis užsienio skolos yra denominuota JAV doleriais, tad stipresnis JAV dolerio kursas šioms šalims reikštų didesnes skolų tvarkymo sąnaudas. Tiek besivystančių, tiek išsivysčiusių valstybių ūkinę padėtį vis labiau veikia ir tarptautinės prekybos suvaržymai, kurie gali toliau didėti. Šie suvaržymai didžiausią neigiamą poveikį paprastai turi juos taikančioms šalims, tačiau, jei suvaržymų gausėtų, jų neigiama įtaka būtų juntama vis plačiau, vis stipriau būtų paveikiamos investicijos, prekyba, technologijų sklaida, o galiausiai ir našumo rodikliai bei visuomenės gerovė.

Lietuvos ekonominės raidos perspektyvos taip pat keičiasi nedaug. Kai kurie darbo rinkos rodikliai, o

² Nuoroda į Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros plano aktualią redakciją:

<http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/regiono-pletros-planas-212;92;303;304.html>

³ Nuoroda į Panevėžio regiono integruotą teritorijų vystymo programą:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a4412ce057b511e5825682aa0fc6b8d5>

⁴ Nuoroda į Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginį planą:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/kupiskio-rajono-pletros-dr74.html>

būtent užimtųjų skaičius ir darbo jėga, pastaruoju metu didėja daugiau, nei tikėtasi. Tokią jų kaitą iš dalies veikia pagerėjusi grynoji migracija, susijusi su didesniu atvykstančių į Lietuvą dirbti užsienio piliečių skaičiumi. Tai turi įtakos naujausiems darbo rinkos rodikliams, tačiau kol kas tai nepakeičia esminių demografinių tendencijų. Darbingo – 15–64 m. – amžiaus gyventojų skaičius toliau mažėja. Jį mažina ne tik vis dar neigiama grynoji migracija ir gyventojų mirtingumas, bet ir menkesnis jaunų gyventojų, įsiliejančių į aptariamo amžiaus gyventojų grupę, skaičius, palyginti su vyresnių gyventojų, skaičiumi. Šie demografiniai pokyčiai žadami ir artimiausiais metais.

Pokyčiai darbo rinkoje ir toliau tebėra svarbus ūkio raidos katalizatorius. Darbdaviams trūkstant darbuotojų, tebepatiriamas reikšmingas spaudimas didinti darbo užmokestį. Pastarąjį taip pat kelia didesnis minimalusis darbo atlygis ir gerokai padidintas darbo užmokestis kai kuriose valdžios sektoriaus ekonominėse veiklose. Augančios gyventojų pajamos sudaro sąlygas kilti privačiam vartojimui, kuris jau netrumpą laiką gana daug prisideda prie bendro ekonominio aktyvumo didėjimo. Svarus privačiojo vartojimo indėlis į ūkio plėtrą numatomas ir artimiausioje ateityje. Daugiau neapibrėžtumo yra dėl kitų svarbiausių augimo veiksnių – eksporto ir investicijų – raidos. Menkiau augant užsienio paklausai ir vyraujant nepalankioms rizikoms dėl tarptautinės ekonominės aplinkos, vis mažiau turėtų didėti eksportas, o tai kartu turėtų varžyti ir investicijas. 2018 m. eksporto (ypač vietinės kilmės prekių eksporto) plėtra neatsiliko nuo užsienio paklausos raidos. 2018 m. Lietuvos ūkio augimas siekė 3,6 proc. Dėl minėtų veiksnių ūkio plėtra 2019 m. turėtų sulėtėti – prognozuojama, kad realiojo BVP augimas sudarys 2,8 proc. Sudėtinga padėtis darbo rinkoje veikia ne tik ūkio aktyvumo, bet ir kainų kaitos rodiklius. Daug daugiau nei darbo našumas kylantis darbo užmokestis didžiausią įtaką daro paslaugų kainoms, kurių didėjimas jau antrus metus iš eilės lemia maždaug trečdalį bendrosios infliacijos. Prie to prisideda ne tik augančios darbo sąnaudos, bet ir vidaus paklausos lemiamas spaudimas kainoms. 2018 m. bendras paslaugų kainų didėjimas buvo mažesnis, nei buvo 2017 m. Neapimant labiausiai kintančių kainų, bendras paslaugų kainų augimas nelėtėja. Kitos infliacijos dedamosios labiau priklauso nuo tarptautinės ekonominės aplinkos pokyčių (naftos kainų, taikomų apribojimų ir kt.). Pokyčiai pasaulinėse rinkose daro reikšmingą poveikį ir maisto kainoms. Daugelio maisto žaliavų pasiūla ir atsargos pasaulyje šiemet padidėjo, tad daugelio iš jų, išskyrus grūdines kultūras, kainos mažėjo. Tai slopinančiai veikė ir maisto kainas vartotojams. Bet pastaraisiais mėnesiais Lietuvoje gerokai pakilo daržovių kainos, iš dalies dėl 2018 m. vasarą vyravusių žemės ūkiui nepalankių orų. Tai viena iš svarbesnių priežasčių, dėl kurių iki 2,4 proc. didinama infliacijos prognozė 2019 m. Infliacija 2018 m. sudarė 2,8 proc.

Prognozuojami makroekonominiai rodikliai parengti remiantis 2018 m. gruodžio mėnesį atnaujintomis šalies ūkio raidos perspektyvomis (žr. 1 lentelę)⁵.

1 lentelė

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2017–2019 m. (2018 m. gruodžio mėn. prognozė)

	2018 m. gruodžio mėn. prognozė ^a		
	2017	2018 ^b	2019 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)			
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	3,7	2,6	2,4
BVP defliatorius ^c	4,4	2,6	2,4
Darbo užmokestis	8,6	9,5	6,9
Importo defliatorius ^c	4,4	4,1	1,8
Eksporto defliatorius ^c	5,5	2,7	1,8
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis, %, pokytis per metus)			
Bendrasis vidaus produktas ^c	4,1	3,2	2,8

⁵ Lietuvos makroekonominės prognozės (2018 m. gruodžio mėn. duomenimis): <https://www.lb.lt/leidiniai/makroekonominės-prognozės-2018-m-gruodis>

Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	3,6	4,2	4,0
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	-0,4	0,4	1,0
Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas ^c	6,3	7,8	5,3
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	13,6	4,6	4,2
Prekių ir paslaugų importas ^c	12,8	3,8	4,9
Darbo rinka			
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	7,1	6,3	6,1
Užimtųjų skaičius (% pokytis per metus)	-0,5	0,6	0,0
Išorės sektorius (% palyginti su BVP)			
Prekių ir paslaugų balansas	2,9	2,3	1,7
Einamosios sąskaitos balansas	0,9	0,1	-0,2
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	2,0	1,7	1,9

Šaltinis: Lietuvos bankas

- a) Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal informaciją, paskelbtą iki 2018 m. lapkričio 28 d.
b) Prognozė.
c) Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.
d) 2019 m. darbo užmokesčio augimo prognozė neapima jo perskaičiavimo dėl įsigaliosiančių mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimų.
e) Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

Valstybė toliau orientuojasi į ekonomikos augimą ir šalies konkurencingumo didinimą, darnios ir žinių visuomenės kūrimą, palankios investicijoms aplinkos bei tinkamos plėtrai įstatyminės bazės sukūrimą narystės Europos Sąjungoje sąlygomis, taip pat skatinant aktyvią veiklą.

Europos Sąjungos parama

2014–2020 m. ES Sanglaudos politikos tikslams įgyvendinti Lietuvai skirta 6,82 mlrd. eurų iš ES struktūrinių fondų, iš jų Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui – apie 113,8 mln. eurų. Lietuvoje 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu didelis dėmesys numatomas skirti į aukštą pridėtinę vertę orientuotai ekonomikai. Apie 10 proc. planuojama skirti moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms skatinti, apie 8 proc. – smulkioms ir vidutinėms įmonėms skatinti.

Sanglaudos politika ir ES fondų lėšos yra laikomos vienu pagrindinių Lietuvos narystės ES privalumų, o ES fondų investicijos yra pripažįstamos svarbiu Lietuvos ūkio ekonomikos varikliu. Šio vertinimo rezultatai patvirtina, kad pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų programą planuojami įgyvendinti projektai reikšmingai paskatins Lietuvos ūkio plėtrą ir šalies ekonominę konvergenciją. Ekonometrinio modeliavimo rezultatai leidžia prognozuoti, kad ES fondų investicijos 2015–2020 m. laikotarpiu lems vidutiniškai 0,9 proc. punkto didesnę metinį nominalaus BVP augimą. Prognozuojamas investicijų efektyvumo koeficientas veiksmų programos įgyvendinimo laikotarpiu bus 1,88, o pratęsus poveikio vertinimo laikotarpį iki 2030 m. – suminė investicijų grąža pasieks 2,4. Kitaip tariant, prognozuojama, kad vienas pagal 2014–2020 m. veiksmų programą investuotas euras iki 2030 m. atneš 2,4 euro grąžą. Lyginant su ankstesnių ES finansinių laikotarpių nustatytais poveikio koeficientais prognozuojamas investicijų efektyvumas yra didesnis. Geresnius investicijų grąžos rodiklius lemia keli veiksniai: pirma, prognozuojama, kad veiksmų programa bus įgyvendinama stabilioje makroekonominėje aplinkoje, antra, bendroje investicijų struktūroje daugiau lėšų nei ankstesniais programiniais laikotarpiais yra nukreipta į produktyviasias investicijas ir mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą (MTTP).

Pirminį ir stipriausią poveikį 2014–2020 m. ES fondų investicijos turės bendrųjų investicijų augimui. Prognozuojama, kad iki 2023 m. pagrindinio kapitalo formavimui dėl ES fondų investicijų papildomai bus skirta daugiau nei 10,5 mlrd. eurų, o tai sudarys apie 15 proc. viso vertinamo laikotarpio išlaidų bendrojo kapitalo formavimui. Investicijų gausinimas teigiamai veiks produktyvumo augimą.

Analizė parodė, kad 2014–2020 m. ES fondų investicijos turės reikšmingą socialinį efektą. Pagal atliktus skaičiavimus dėl ES investicijų iki 2023 m. bus sukurta ar išsaugota apie 27 tūkst. darbo vietų, o tai lems

beveik 2 proc. punktais mažesnę bendrą nedarbo lygį Lietuvoje, palyginti su scenarijumi „be investicijų“. ES fondų investicijos labiau skatins ne užimtųjų skaičiaus augimą, o darbo vietų palaikymą ar persiskirstymą šalies darbo rinkoje. Poveikis darbo vietų kūrimui programos įgyvendinimo laikotarpiu paskatins darbo užmokesčio augimą. Prognozuojama, kad iki 2023 m. vidutinis metinis realus bruto darbo užmokestis dėl ES investicijų pakils beveik 33 eurai ir lems 3 proc. didesnę darbo užmokestį šalyje⁶.

2014–2020 m. numatomos tokios naujos iniciatyvos: integruotos teritorinės investicijos, bendruomenių inicijuojama vietos plėtra, taip pat bus remiamos tvarios miestų plėtros priemonės. Tvarios miesto plėtros priemonėms įgyvendinti nacionaliniu lygmeniu bus skiriama mažiausiai 5 proc. Europos regioninės plėtros fondo lėšų.

Pagal Lietuvos partnerystės sutartį parengtos trys veiksmų programos: 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa, Lietuvos 2014–2020 m. kaimo plėtros programa ir Žuvininkystės sektoriaus veiksmų programa.

Informacija apie Lietuvoje 2014–2020 m. finansinio laikotarpio gautas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir išmokėtas paramos lėšas pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė

Informacija apie Lietuvoje 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu gautas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir išmokėtas paramos lėšas (2018 m. gruodžio 31 d. duomenys)

Eurais

Indikatorius	Vnt.	Projektų vertė	Skirtas finansavimas	Apmokėta projektų išlaidų suma	Išmokėtas finansavimas
Gautos paraiškos	23858	8 481 069 142,34	-	-	-
Vertinamos paraiškos	1891	727 134 144,05	-	-	-
Finansuojami projektai	14619	5 665 272 074,33	Iš viso: 4 441 036 318,03 ES lėšos: 4 259 078 592,11	2 590 450 745,41	2 109 205 378,53
Įgyvendinami projektai	11120	4 682 428 326,20	Iš viso: 3 664 656 491,91 ES lėšos: 3 521 850 553,20	1 675 424 785,60	1 376 349 284,36
Baigti projektai	3308	944 007 219,43	Iš viso: 755 792 195,33 ES lėšos: 717 065 538,33	914 312 211,62	732 369 224,64
Projektai, kurių įgyvendinimo atsisakyta/ nefinansuojamos paraiškos	191/7348	38 836 528,70/ 1 598 279 118,05	Iš viso: 4 547 581 356,81 ES lėšos: 4 364 272 985,71	713 748,19	486 869,53

Šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės ūkio subjektų 2014–2020 m. finansiniame laikotarpyje pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas pateikta 3 lentelėje.

3 lentelė

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės ūkio subjektų 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas (2018 m. gruodžio 31 d. duomenys)

Eurais

Indikatorius	Vnt.	Projektų vertė	Skirtas finansavimas	Apmokėta projektų išlaidų suma	Išmokėtas finansavimas
Pateiktos paraiškos	83	25 811 827,69	-	-	-
Vertinamos	6	357 898,85	-	-	-

⁶ Nuoroda į 2014–2020 m. ES fondų investicijų poveikio Lietuvos ūkiui ir plėtros prioritetų 2021–2027 vertinimo galutinę ataskaitą: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-m-es-fondu-investiciju-poveikio-lietuvos-ukiui-ir-pletros-prioritetu-2021-2027-m-vertinimas>

paraiškos					
Finansuojami projektai	61	14 186 434,77	Iš viso: 10 459 769,24 ES lėšos: 10 159 878,98	6 914 551,34	5 546 519,74
Igyvendinami projektai	50	12 801 010,27	Iš viso: 9 297 284,34 ES lėšos: 9 009 914,40	5 565 241,59	4 405 190,04
Baigti projektai	11	1 385 424,50	Iš viso: 1 162 484,90 ES lėšos: 1 149 961,58	1 349 309,75	1 141 329,70
Projektai, kurių įgyvendinimo atsisakyta/ nefinansuojamos paraiškos	-/16	-/8 183 040,45		-	-

Šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės administracijos 2014–2020 m. finansiniame laikotarpyje pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė

Informacija apie Kupiškio rajono savivaldybės administracijos 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu pateiktas paraiškas, įgyvendinamus projektus ir gautas paramos lėšas (2018 m. gruodžio 31 d. duomenys)

Eurais

Indikatorius	Vnt.	Projektų vertė	Skirtas finansavimas	Išmokėtas finansavimas
Pateiktos paraiškos	23	7 474 373,36	-	-
Finansuojami projektai	21	7 129 239,21	6 049 368,25	3 202 235,50
Vertinamos paraiškos	2	346 134,15	-	-
Igyvendinami projektai	18	6 720 516,04	5 689 754,25	2 846 786,76
Baigti projektai	3	408 723,17	359 614,00	355 448,74
Projektai, kurių įgyvendinimo atsisakyta/ nefinansuojamos paraiškos	-	-	-	-

Šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Investicijos

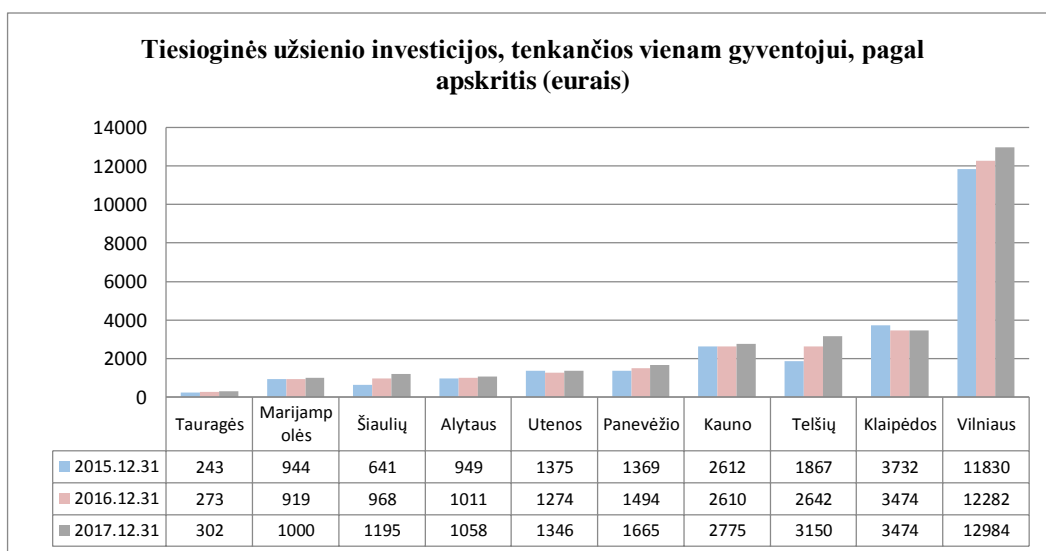
2017 m. gruodžio 31 d. sukauptos tiesioginės užsienio investicijos (TUI) Lietuvoje sudarė 14,8 mlrd. eurų ir, palyginti su 2016 m. tuo pačiu laikotarpiu, padidėjo 6,4 proc. TUI vienam Lietuvos gyventojui išaugo 7,9 proc. ir sudarė vidutiniškai 5,3 tūkst. eurų.

Vilniaus miesto savivaldybėje investuota – 95,2 proc. visų Vilniaus apskrities TUI, Kauno miesto savivaldybėje – 77,7 proc. visų Kauno apskrities TUI, Klaipėdos miesto savivaldybėje – 75,8 proc. visų Klaipėdos apskrities TUI.

Palyginti su 2016 m. pabaiga, TUI daugiausia padidėjo Prienų rajono savivaldybėje – 5,2 karto, Joniškio rajono savivaldybėje – 3,7 karto, Kelmės rajono savivaldybėje – 2,4 karto, o labiausiai sumažėjo – Raseinių (49,8 proc.) ir Plungės (17,2 proc.) rajonų savivaldybėse.

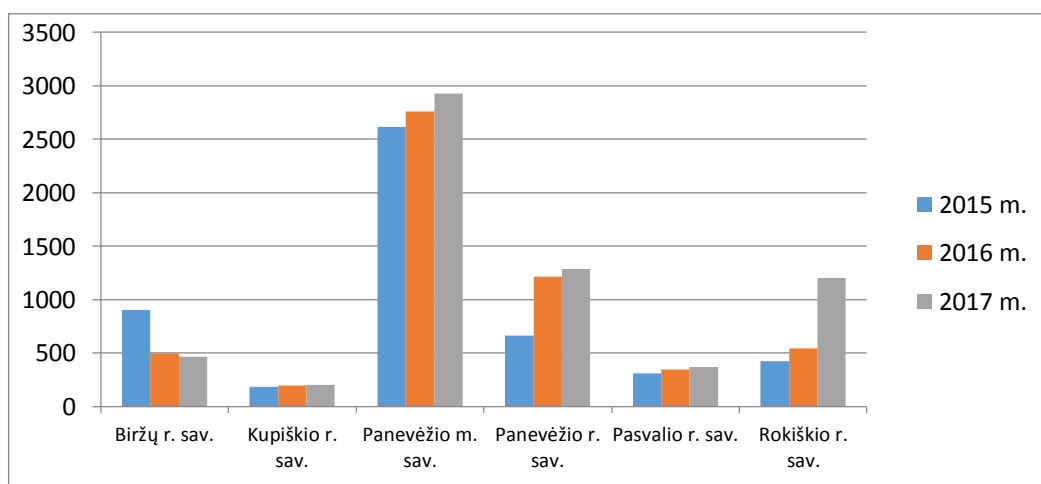
Daugiausia TUI vienam gyventojui teko Vilniaus apskrityje – 13 tūkst. eurų, Klaipėdos apskrityje – 3,8 tūkst. eurų, Telšių apskrityje – 3,2 tūkst. eurų ir Kauno apskrityje – 2,8 tūkst. eurų. Mažiausiai TUI vienam gyventojui teko Tauragės apskrityje – 302 eurų.

Vilniaus apskrityje daugiausia investuota į finansinės ir draudimo veiklos (3,73 mlrd. eurų), nekilnojamojo turto operacijų veiklos (1,58 mlrd. eurų), didmeninės ir mažmeninės prekybos (1,55 mlrd. eurų) įmones, Kauno apskrityje – į apdirbamosios gamybos (402,38 mln. eurų), didmeninės ir mažmeninės prekybos (377,58 mln. eurų), ir nekilnojamojo turto operacijų veiklos (238,56 mln. eurų) įmones, Klaipėdos apskrityje – į apdirbamosios gamybos (445,78 mln. eurų) bei transporto ir saugojimo veiklos (261,20 mln. eurų) įmones.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Tiesioginės investicijos, tenkančios vienam gyventojui Panevėžio apskrityje (Eurais)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2017 m. daugiausia materialinių investicijų į ilgalaikį materialųjį turtą buvo Vilniaus apskrityje – 2,9 mlrd. eurų, arba 39,7 proc. visų šalies materialinių investicijų, Kauno apskrityje – 1,4 mlrd. eurų, arba 19 proc., ir Klaipėdos apskrityje – 0,9 mlrd. eurų, arba 13,1 proc. visų šalies materialinių investicijų. Mažiausiai materialinių investicijų teko Tauragės apskrityje – 0,1 mlrd. eurų, arba 1,6 proc. visų šalies materialinių investicijų.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2017 m. daugiausia materialinių investicijų vienam gyventojui teko Vilniaus miesto savivaldybėje – 4,4 tūkst. eurų, Klaipėdos rajono savivaldybėje – 4,1 tūkst. eurų, Klaipėdos miesto savivaldybėje – 3,7 tūkst. eurų. Mažiausiai materialinių investicijų vienam gyventojui teko Skuodo rajono savivaldybėje – 485 eurai, Zarasų rajono – 506 eurai, Biržų rajono – 578 eurai ir Anykščių rajono savivaldybėje – 596 eurai. Kupiškio rajone 2017 m. materialinių investicijų vienam gyventojui teko 824 eurai.

Veršlas, pramonė

2018 m. pradžioje įregistruotų ūkio subjektų skaičius Lietuvoje, palyginti su 2017 m. pradžia, padidėjo 3 proc., Panevėžio regione bei Kupiškio rajone – sumažėjo 1 proc.

2018 m. pradžioje veikiančių ūkio subjektų skaičius Lietuvoje, palyginti su 2017 m. pradžia, padidėjo 1 proc., Panevėžio regione – 1 proc., Kupiškio rajone – sumažėjo 0,2 proc. (arba 8 įmonėmis).
2018 m. pradžioje veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius Lietuvoje, palyginti su 2017 m. pradžia, sumažėjo 1,4 proc., Panevėžio regione – 1 proc., Kupiškio rajone – 1,5 proc.

5 lentelė

**Informacija apie įregistruotus ir veikiančius ūkio subjektus 2016–2018 m.
(2018 m. pradžios duomenys)**

	Įregistruotų ūkio subjektų skaičius			Veikiančių ūkio subjektų skaičius			Veikiančių ūkio subjektų dalis, palyginti su visais įregistruotais ūkio subjektais, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Iš viso:	225544	218994	225667	99200	104074	104117	44,0	47,5	46,1
Panevėžio apskritis	12903	12325	12528	5982	6403	6394	46,4	52,0	51,0
Biržų r. sav.	1191	1128	1134	412	463	469	34,6	41,0	41,4
Kupiškio r. sav.	787	760	769	290	326	318	36,8	42,9	41,4
Panevėžio m. sav.	6916	6519	6583	3495	3701	3655	50,5	56,8	55,5
Panevėžio r. sav.	1708	1661	1717	848	893	923	49,6	53,8	53,8
Pasvalio r. sav.	981	952	976	377	412	416	38,4	43,3	42,6
Rokiškio r. sav.	1320	1305	1349	550	608	613	42,4	46,6	45,4

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius 2018 m. sausio 1 d., palyginti su 2017 m. sausio 1 d., labiausiai padidėjo Alytaus rajono ir Elektrėnų savivaldybėse – atitinkamai 7 ir 6,8 proc.

Ūkio subjektai, turintys nuo 0 iki 9 darbuotojų, sudarė 81,1 proc. visų veikiančių ūkio subjektų, ūkio subjektai, kuriuose dirba daugiau kaip 250 darbuotojų, – 0,5 proc.

Daugiausia apdirbamosios gamybos įmonių yra didžiųjų šalies miestų savivaldybėse – Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos. Didžioji dalis veikiančių įmonių visose apskrityse ir miestų savivaldybėse užsiima didmenine ir mažmenine prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontu, transporto ir saugojimo veikla.

Verslumo rodiklis (veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų) 2018 m. pradžioje Kupiškio rajone siekė 17,4 (2017 m. pradžioje šis rodiklis buvo 13,6).

Didžioji dalis mažų ir vidutinių ūkio subjektų 2018 m. užsiėmė didmenine ir mažmenine prekyba, žemės ūkiu, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontu, apdirbama gamyba, transportu ir saugojimu, statyba, švietimu.

Didžiausia rajono įmonė UAB „Durpeta“ užsiima durpių substratų gamyba. Durpininkystė daro didelę įtaką Kupiškio rajono ekonominiam vystymuisi. Per metus išgaunama per 500 tūkst. m³ durpių, dirba 160 nuolatinis darbuotojų.

Rajone išvystyta apdirbamoji gamyba: UAB „Slavita“ įkurta 1996 m. ir yra sparčiai besivystanti baldų komponentų gamybos įmonė; AB „Dastros medis“ – viena didžiausių impregnuotos medienos produktų gamintoja Lietuvoje; UAB „Aglā“ veikia apima įvairių rūšių medienos gaminių gamybą ir ekologiškų trąšų prekybą, UAB „Rivilda“ – metalo apdirbimo įmonė.

Kupiškyje senos statybų tradicijos: nuo 1972 m. gaminamos plytos (dabar UAB „Kupiškio plytų gamykla“). Stambiausios statybos įmonės: UAB „Dailista“, UAB „Rinota“, UAB „Povilo Gurklio firma“, melioracijos įmonė UAB „Nodama“. 2018 m. savo veiklą rajone pradėjo nauja baldų gamybos ir prekybos įmonė UAB „Bedfortas“, kurioje dirba per 90 darbuotojų.

Kupiškio rajonas – žemdirbiškas rajonas ir tą rodo žemės fondo sudėtis pagal Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2017 m. pabaigos duomenis: iš 108,1 tūkst. ha bendro ploto žemės ūkio naudmenos sudaro 62,6 tūkst. ha (57,9 proc.), miškai – 32,0 tūkst. ha (29,6 proc.), o likę 12,5 proc. užimti keliais, vandenimis, užstatyta teritorija ir kt. Kaime gyvena 60,8 proc. visų rajono gyventojų.

Kupiškio rajone 2017 metais priimta ir perduota VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrai 1927 žemės ūkio naudmenų ir kitų plotų deklaracijos, kuriose deklaruotas plotas sudarė 55,1 tūkst. ha. Vidutinis

deklaruoto ūkio dydis – 28,56 ha (Lietuvoje – 10,41 ha; Panevėžio apskrityje – 11,48 ha). 2017 m. gruodžio 31 d. Ūkininkų ūkių registre buvo įregistruoti 1836 ūkiai. 2017 metais naujai įregistruoti 23 ūkiai, išregistruoti ar tikslinti 27 ūkiai. 2017 m. rajone buvo 9,5 procento ūkių, valdančių per 50 ha, kuriems teko 57,7 procento visų deklaruotų žemės ūkio naudmenų ploto, arba 31418,0 ha. Rajone javais apsėjama 61,3 proc. viso sėjamo ploto, žieminiams ir vasariniais rapsais 6,3 proc., o 32,40 proc. sudaro žalienos, pašarinės kultūros ir pūdymai. 2017 m. pabaigoje rajone galvijų buvo 9807 vnt., iš jų – 4901 melžiama karvė. Per 2017 metus rajone galvijų skaičius sumažėjo 413 vnt., o melžiamų karvių skaičius sumažėjo 366 vnt. Tam turėjo įtakos smarkiai sumažėjusios mėsos ir pieno supirkimo kainos. Kupiškio rajone veikia 5 kooperatinės bendrovės: ŽŪK „Kupiškio grūdai“, kooperatyvas „Pieno puta“, kooperatyvas „Pienininkai“, ŽŪK „Baltoji smilga“, kredito unija „Kupiškėnų taupa“. Populiarus išlieka ekologinis ūkininkavimas. Tokį ūkininkavimą pasirinko 36 ūkiai.

Turizmas

2018 m. Kupiškio rajono turizmo ir verslo centre apsilankė 10214 lankytojų arba 64 proc. daugiau negu 2017 m. (6226 lankytojai). Tuo tarpu apsilankusių užsieniečių skaičius 2018 m. (194 asmenys) lyginant su 2017 m. (312 asmenų) sumažėjo 38 proc.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Kupiškio rajone apgyvendintų turistų skaičius 2017 m. buvo 2,8 tūkst. arba 4 proc. daugiau nei 2016 m.

Kitas svarbus rodiklis, nusakantis turizmo tendencijas, yra apgyvendinimo įstaigų užimtumas. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2017 m. Kupiškio rajone veikiančių apgyvendinimo įstaigų numerių užimtumas sudarė 17,3 proc. (atitinkamai Panevėžio apskrityje – 31,6 proc., Lietuvoje – 40,8 proc.).

Kupiškio rajono savivaldybėje yra 44 objektai, įtraukti į svarbiausių Nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą.

Vertingi išskirtiniai rajono turizmo objektai – Palėvenės Šv. Dominiko bažnyčia ir buvęs dominikonų vienuolynas, Lėvens tvenkinys (Kupiškio marios), Kupiškio Kristaus Žengimo į dangų bažnyčia, Kupos upės slėnio parkas, Adomynės dvaro sodyba ir daugelis kitų objektų, pritaikytų turizmui bei jų lankymui.

Siekdama padidinti turizmo objektų prieinamumą ir pritraukti į rajoną daugiau turistų, Kupiškio rajono savivaldybės administracija 2018 m. tęsė su turizmo plėtra susijusių projektų įgyvendinimą:

➤ „Palėvenės buvusio dominikonų vienuolyno ansamblio restauravimas ir pritaikymas šiuolaikinės visuomenės socialiniams ir ekonominiams poreikiams“ (bendra projekto vertė – 473139,30 euro. Projektui įgyvendinti skiriama 402168,40 euro finansinė parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir 70970,90 euro skiriama Kupiškio rajono savivaldybės biudžeto lėšų. Projekto tikslas – padidinti Palėvenės dominikonų vienuolyno statinių ansamblio svirne teikiamų kultūros paslaugų prieinamumą, įvairovę bei kokybę, skatinant gyventojų susidomėjimą kultūros paveldu, pagerinant Kupiškio rajono turistinį patrauklumą bei pritraukiant papildomus lankytojų srautus. Įgyvendinus projektą numatomi tiesioginiai projekto rezultatai: atnaujinta Svirno pastato išorė ir rekonstruota po I etapo nebaigta tvarkyti vidaus dalis, įrengti inžineriniai tinklai, siekiant pritaikyti pastatą visapusiškam funkcionavimui, ir įsigytas elektroninis lankytojų skaičiuotuvas, kuris būtinas užtikrinti tikslų lankytojų skaičiaus fiksavimą objekte po projekto įgyvendinimo)⁷.

➤ „Biržų, Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio rajonų savivaldybės jungiančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinės infrastruktūros plėtra“ (bendra projekto vertė – 227152,95 euro. Projektui įgyvendinti skiriama 193 080,00 eurų finansinė parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), 34072,95 euro projektui įgyvendinti skirs projekto vykdytojas – Biržų rajono savivaldybė bei projekto partneriai – Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio rajonų savivaldybės. Kupiškio rajono savivaldybei tenkanti suma projektui – 57728 eurais, iš šių lėšų 49068,80 euro ES skiriamos lėšos, 8659,20 euro – Kupiškio savivaldybės dalis. Projekto tikslas – išplėsti ir pakelti į aukštesnį informatyvumo lygmenį keturiose savivaldybių teritorijose – Biržų, Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio – esančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinę infrastruktūrą, įrengiant naujus ženklavimo ir infrastruktūros objektus. Įgyvendinus projektą numatomi tiesioginiai projekto rezultatai: kartu su partneriais Biržų, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybių administracijomis įrengti 8 dideli informaciniai standai, informuojantys apie esančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų išdėstymą Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybių teritorijose;

⁷ Nuoroda į projektų aprašymus

<http://www.kupiskis.lt/lt/administracine-informacija/finansine-parama/es-parama-igyvendinami-projektai.html>

įrengti nukreipiantieji informaciniai ženklai, informaciniai stendai, pėsčiųjų rodyklės: Kupiškio rajone bus įrengti 76 informaciniai kelio ženklai Nr. 628 „Krypties rodyklė į lankytiną vietą“ ir / ar Nr. 629 „Lankytinos vietos pavadinimas“; įrengti 2 dideli informaciniai stendai (5600x6000x3000) bendrai keturių savivaldybių informacijai, 2 dvipusiai informaciniai stendai su apšvietimu (2250x2590x1750), 1 informacinis stendas su stogeliu (2500x1500), 2 krypties rodyklės pėstiesiems).

2019 metų viena iš Lietuvos mažųjų kultūros sostinių paskelbta Adomynė. 2019 metų mažosios kultūros sostinės didelį dėmesį skirs naujų kultūros tradicijų kūrimui bei senų atgaivinimui ir puoselėjimui, bendruomenių jubiliejinių datų minėjimui.

Taip pat 2019 m. Kupiškio rajono savivaldybės administracija kartu su partneriais iš Lietuvos, Latvijos ir Baltarusijos pradeda įgyvendinti bendrą projektą „Kulinarinio paveldo ir tradicinių amatų įgūdžių skatinimas ir išsaugojimas“. Projekto tikslas – aktyvaus ir tausaus kultūros ir istorinio paveldo naudojimo skatinimas per tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Projekto metu numatomos investicijos į Kupiškio rajono savivaldybei nuosavybės teise priklausantį kultūros paveldo objektą – Adomynės dvarą. Projekto įgyvendinimo metu numatoma įsigyti virtuvės baldus bei įrangą, reikalingus kultūros paveldui panaudoti ir garsinti skirtoms iniciatyvoms (festivaliams, mugėms, parodoms). Adomynės dvaras, gavus finansinę paramą, įsipareigojo surengti etnokultūros šventę, skulptorių plenerą, tradicinę sūrio šventę, rengti edukacinius užsiėmimus, propaguojančius kulinarinį ir etnokultūrinį Kupiškio krašto paveldą, dalyvauti projekto metu organizuojamuose festivaliuose, mugėse, skirtose kultūros paveldo produktams garsinti ir populiarinti, mokymuose amatininkams, kuriuose skatinamas bendradarbiavimas abipus sienos ir keitimasis gerąja patirtimi tarp profesionalų, dirbančių kultūros srityje. Atgaivinti senieji amatai bus pristatomi projekto metu vyksiančiuose festivaliuose Lietuvos, Latvijos bei Baltarusijos Respublikose. Projektas finansuojamas 2014–2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos, Savivaldybės biudžeto ir valstybės biudžeto lėšomis.

Susisiekimas

Kupiškio rajono savivaldybės valstybinės reikšmės kelių tinklą sudaro 5 valstybinės reikšmės krašto keliai (Kupiškis–Vabalninkas–Biržai (Nr. 124), Daugpilis–Rokiškis–Panevėžys (Nr. 122), Kupiškis–Utena (Nr. 118), Pagojė–Sedeikiai–Viešintos–Nociūnai (Nr. 175) ir Skapiškis–Pandėlys (Nr. 192) 118 ir 35 rajoniniai keliai (R61). Kupiškio rajono savivaldybėje valstybinės reikšmės magistralinių kelių nėra, bet nuo automagistralės „Via Baltica“ (Helsinkis–Talinas–Ryga–Kaunas–Varšuva) Kupiškis yra nutolęs tik 50 kilometrų. Kupiškio rajoną kerta geležinkelio linija (linijos ilgis 44,10 km). Kupiškio rajono savivaldybėje bendras vietinės reikšmės kelių ir gatvių ilgis 2018 m. siekė 874 km. Kelių ir gatvių su kieta danga ilgis siekė 120 km, žvyro kelių – 754 km, grunto kelių – 1 km. Kupiškio rajono savivaldybės vietinės reikšmės keliuose patobulintos kelių dangos sudaro tik 12 proc. ir žymiai atsilieka nuo šalies, apskrities ir kitų apskrities savivaldybių rodiklių.

Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje⁸, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programos patvirtinimo“, numatyta plėtoti ir modernizuoti transEuropinės, valstybinės ir vietinės reikšmės kelių transporto infrastruktūrą (modernizuoti automagistralės, gerinti jungimąsi su tarptautiniais koridoriais, toliau rekonstruoti krašto ir rajoninius kelius, plėtoti miestų ir miestelių aplinkkelius, diegti eismo saugos ir aplinkosaugos priemones).

2018 m. Kelių priežiūros ir plėtros programos ir Kupiškio rajono savivaldybės biudžeto lėšomis buvo baigti įgyvendinti 4 Kupiškio miesto ir rajono gatvių rekonstrukcijos ir remonto projektai: „Kupiškio m. K. Šimonio gatvės dalies rekonstrukcija“, „Kupiškio m. Gedimino g. dalies kapitalinis remontas“, „Kupiškio r. Žvėrių k. Pievų g. kapitalinis remontas“, „Kupiškio r. Subačiaus m. Medžiotojų g. kapitalinis remontas“.

2019 m. Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšomis numatoma tęsti pradėtą projektų įgyvendinimą („Kupiškio miesto S. Nėries gatvės dalies rekonstrukcija“, „Kupiškio miesto Maironio gatvės kapitalinis remontas“).

2018 m. pradėti įgyvendinti 2 bendrai ES, Kelių priežiūros ir plėtros programos ir Savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojami projektai:

➤ „Transporto infrastruktūros modernizavimas Kupiškio mieste S. Dariaus ir S. Girėno g., Topolių g. ir Račiupėnų g.“. Projekto įgyvendinimo metu numatoma rekonstruoti tris Kupiškio miesto gatves (S.

⁸ Nuoroda į Nacionalinę susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programą:

<https://sumin.lrv.lt/lt/administracine-informacija/nacionaline-susisiekimo-pletros-2014-2022-metu-programa>

Dariaus ir S. Girėno (680 m), Račiupėnų (800 m) ir Topolių (646 m).

➤ „Dviračių transporto infrastruktūros plėtra Kupiškio mieste, K. Šimonio g.“. Įgyvendinus projektą bus įrengta naujų dviračių ir / ar pėsčiųjų takų – 0,315 km; rekonstruota dviračių ir / ar pėsčiųjų takų – 0,455 km. Nauji ir sutvarkyti dviračių takai bus sujungti su A. Purėno ir Krantinės gatvėse esančiais dviračių takais.

Taip pat 2018 m. Kupiškio rajono savivaldybės administracija pasirašė šių projektų finansavimo sutartis su Nacionaline mokėjimo agentūra dėl gatvių rekonstrukcijos darbų finansavimo Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos ir Kupiškio rajono savivaldybės administracijos lėšomis:

➤ „Kupiškio r. Adomynės k. Dvaro g., Juodpėnų k. K. Spaičio g., Valakų k. privažiavimo rekonstravimas“. Rekonstrukcijos darbai atlikti 2018 m. Rekonstruota Adomynės k. Dvaro g. (634 m), Juodpėnų k. K. Spaičio g. (960 m), Valakų k. privažiavimas (336 m).

➤ „Kupiškio r. Šepetos k. Saulėtekio g. ir Skodinio g. rekonstravimas“. Rekonstrukcijos darbus numatoma pradėti 2019 m. Projekto įgyvendinimo metu numatoma rekonstruoti Šepetos k. Saulėtekio (525 m) ir Skodinio gatves (806 m).

➤ „Kupiškio r. Šimonių sen. Migonių k. Vedrupio g. ir Šimonių mstl. Šimonėlių g. rekonstravimas“. Rekonstrukcijos darbus numatoma pradėti 2019 m. Projekto įgyvendinimo metu numatoma rekonstruoti Migonių k. Vedrupio gatvės dalį (1,915 m) ir Šimonių mstl. Šimonėlių gatvę (498 m).

2018 m. pradėtas įgyvendinti visiems Savivaldybės gyventojams aktualus ES, valstybės biudžeto ir Savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamas projektas „Autobusų stoties pastato ir viešųjų erdvių Gedimino g. 96., Kupiškio mieste modernizavimas“. Projekto įgyvendinimo metu numatoma modernizuoti Autobusų stoties pastatą, sutvarkyti jos teritoriją ir pritaikyti ją komercinei veiklai. Projektą numatoma baigti įgyvendinti 2020 m.

Inžinerinė infrastruktūra

Uždaroji akcinė bendrovė „Kupiškio vandenys“ 2015 m. liepos 7 d. gavo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklos licenciją Nr. L7-GVTNT-45 ir teikia Kupiškio rajono įmonėms ir gyventojams geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas. Visas Bendrovės patiektas vandens kiekis atitinka Lietuvos higienos normos HN 24:2003 reikalavimus. Visas surinktas nuotekas Bendrovė valo laikydamosi aplinkosaugos reikalavimų.

Vandens tiekimo sektoriuje 2017 m. UAB „Kupiškio vandenys“ eksploatavo 13 vandenviečių, kuriose iš 17 veikiančių artezinių gręžinių buvo išgauta 388,0 tūkst. m³ vandens. Visose vandenvietėse yra įrengti vandens gerinimo įrenginiai, kurių bendras metinis pajėgumas siekia 2137,0 tūkst. m³ ir kurie užtikrina, kad Kupiškio m., Subačiaus m., Alizavos mstl., Skapiškio mstl., Šimonių mstl., Adomynės k., Aukštupėnų k., Byčių k., Juodpėnų k., Laičių k., Naivių k., Noriūnų k., Palėvenėlės k., Pyragių k., Rudilių k., Valakų k. ir Virbališkių k. vandens vartotojams būtų tiekiamas išvalytas ir Lietuvos higienos normų reikalavimus atitinkantis geriamasis vanduo. Tokio išvalyto vandens 2017 metais vartotojams pateikta 372,0 tūkst. m³.

2017 m. Bendrovės eksploatuojamuose vandentiekio tinkluose likviduoti 28 gedimai ir avarijos.

Buitinių nuotekų šalinimo ir tvarkymo sektoriuje UAB „Kupiškio vandenys“ 2017 m. prižiūrėjo ir eksploatavo 11 buitinių nuotekų surinkimo ir valymo sistemų, esančių Kupiškio m., Subačiaus m., Alizavos mstl., Salamiesčio mstl., Šimonių mstl., Adomynės k., Juodpėnų k., Noriūnų k., Palėvenėlės k., Rudilių k. ir Šepetos k. Bendras visų nuotekų valyklų metinis pajėgumas siekia 1004,0 tūkst. m³.

Per 2017 metus į UAB „Kupiškio vandenys“ eksploatuojamas nuotekų valykla buvo surinkta ir išvalyta 665,1 tūkst. m³ nuotekų, tame tarpe apie 2,1 tūkst. m³ nuotekų surinkta asenizacine mašina iš gyventojų bei priimta 6,1 tūkst. m³ lietaus nuotekų iš įmonių. 2017 metais dumblo apdoravimo įrenginiuose apdorota 6,8 tūkst. m³ dumblo, kurį nusausinusi gauta 1,2 tūkst. t sausų medžiagų, kurios pateiktos ūkininkams žemių tręšimui. Per 2017 metus nuotekų tinkluose pašalinti 94 sutrikimai ir avarijos.

2017 m. UAB „Kupiškio vandenys“ teikiamomis paslaugomis Kupiškio rajono savivaldybėje naudojosi 4995 vartotojai (8492 gyventojai) ir 212 abonentų. Tame skaičiuje kaimo vietovėse – 1104 vartotojai (1877 gyventojai).

2017 m. UAB „Kupiškio vandenys“ realizavo 285,8 tūkst. kub. m geriamojo vandens, t. sk. daugiabučių namų gyventojams – 85,0 tūkst. kub. m, individualių namų gyventojams – 94,8 tūkst. kub. m, abonentams – 106,0 tūkst. kub. m. Atitinkamai vartotojai deklaravo 263,6 tūkst. kub. m nuotekų, t. sk. daugiabučių namų gyventojai – 84,5 tūkst. kub. m, individualių namų gyventojai – 53,1 tūkst. kub. m, abonentai – 126,0 tūkst. kub. m. 2017 m. UAB „Kupiškio vandenys“ geriamojo vandens pardavimai, palyginti su 2016 metais, sumažėjo 7940 kub. m., tame tarpe gyventojų vandens suvartojimas sumažėjo 2261 kub. m., o įmonių - 5279 kub. m. 2017 m. parduotų nuotekų tvarkymas palyginus su 2016 m padidėjo 1789 kub. m.

Dėl vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų plėtros per 2017 metus naujai prisijungė 30 paslaugų vartotojų, tačiau 18 vartotojų nutraukė sutartį ir atsisakė vandens tiekimo paslaugų.

2017 m. UAB „Kupiškio vandenys“ pradėjo įgyvendinti Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Savivaldybės ir Bendrovės lėšomis finansuojamą vandentvarkos ūkio infrastruktūros plėtros projektą „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros renovavimas ir plėtra Kupiškio rajone“. Projekto vertė – 1,4 mln. eurų. Įgyvendinus projektą Šimonių mstl. bus įrengta nuotekų valykla (45 kub. m/parą), vandentiekio tinklai (1830 m), nuotekų tinklai (8210 m), nuotekų siurblynės (4 vnt.); Kupiškio m. – vandentiekio tinklai (240 m). Projektą numatoma baigti įgyvendinti 2019 m.

AB „Panevėžio energija“ gamina ir tiekia šilumą, karštą vandenį Panevėžio, Kėdainių, Pasvalio, Kupiškio, Rokiškio, Zarasų miestų ir rajonų vartotojams. Šiluma gaminama bendrovės šilumos šaltiniuose (katilinėse) vandens šildymo ir garo katilais ir tiekama šilumos tinklais iki vartotojų pastatų.

2017 m. 78 proc. (594 tūkst. MWh) šilumos buvo pagaminta nuosavuose šilumos gamybos šaltiniuose, 22 proc. (164 tūkst. MWh) supirka iš nepriklausomų šilumos gamintojų (AB „Lifosa“, AB „Panevėžio stiklas“, UAB „Kurana“, UAB „Eko Termo“, AB „Simega“).

Pagrindinis bendrovės katilinių kuras yra biokuras (60,6 proc.), gamtinės dujos (38,8 proc.), mazutas (0,4 proc.), kitos kuro rūšys (0,2 proc.).

2017 m. į tinklus patiekta 758 tūkst. MWh šilumos. Šilumos tiekimas termofikaciniu vandeniu sudaro 91 proc., garo tiekimas – 9 proc. Šilumos tinklų ilgis 333 km. 2017 m. eksploatuojamų šilumos tinklų ilgis sudarė 272 km, iš jų – modernizuoti 82 km.

AB „Panevėžio energija“ 2017 m. pradėjo įgyvendinti 2014–2020 m. finansinio laikotarpio Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir AB „Panevėžio energija“ bendrai finansuojamą projektą „Kupiškio šilumos tinklų rajono šilumos tinklų rekonstravimas“. Bendra projekto vertė – 1,27 mln. eurų. Projekto tikslas – padidinti centralizuotos šilumos tiekimo sistemos patikimumą ir efektyvumą, sumažinant šilumos perdavimo nuostolius. Projekto įgyvendinimo metu AB „Panevėžio energija“ numato rekonstruoti 4,4 km ilgio vamzdynus atskiruose šilumos tinklų ruožuose. Demontavus senus, susidėvėjusius vamzdynus Stoties, Gedimino, P. Mažylio, K. Šimonio, Šimtmečio, Vytauto, Vilniaus gatvių ir Lauryno Stuokos-Gucevičiaus aikštės zonose, bus sumontuoti nauji – pramoniniu būdu izoliuoti, atitinkantys šiuolaikinius reikalavimus ir Europos standartus. Šilumos tinklai bus rekonstruojami ir Subačiuje bei Noriūnuose.

Investicijos į trasų atnaujinimą ne tik leis taupyti šilumos tinklų remonto išlaidas, kuro sąnaudas, bet ir prisidės prie aplinkos taršos mažinimo. Atliktos šilumos tinklų rekonstrukcijos sumažins šilumos perdavimo nuostolius tinkle ir leis sutaupyti apie 2092 MWh šilumos per metus.

2018 m. pradėtas vykdyti projektas „Kupiškio šilumos tinklų rajono šilumos tinklų rekonstravimas“, kurio vykdymo metu numatoma rekonstruoti 3,176 km šilumos tinklų atskirose Kupiškio K. Šimonio, A. Purėno, P. Mažylio, Vytauto, Vilniaus, Taikos, Jaunimo gatvių zonose bei Melioratorių gatvėje Noriūnų k. Demontavus senus, susidėvėjusius vamzdynus, bus sumontuoti nauji, pramoniniu būdu izoliuoti vamzdynai. Šilumos tinklų rekonstravimas leis sumažinti šilumos nuostolius, bus sutaupyta 1455 MWh šilumos per metus.

Atnaujintos šilumos trasos leis padidinti saugų ir patikimą šilumos tiekimą vartotojams⁹.

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2013 m. rugpjūčio 1 d. sprendimu Nr. TS-193 patvirtinta Energinio efektyvumo didinimo Kupiškio rajono savivaldybės daugiabučiuose namuose 2013–2020 metų programa, kurios įgyvendinimo administratoriumi paskirta UAB „Kupiškio komunalininkas“.

2017 metais Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka buvo išrinkti rangovai 9 daugiabučiams namams renovuoti (Krantinės g. 10, Taikos g. 4, Vytauto g. 38, Vytauto g. 55, S. Dariaus ir S. Girėno g. 2, Kupiškio m., Melioratorių g. 12, Noriūnų k, Liepų g. 9, Šepetos k. ir Ryto g. 2, Šepetos k.). 2017 metų pabaigoje buvo paruošti investiciniai planai dar dviems daugiabučiams namams: Vilniaus g. 36 ir Gedimino g. 19, Kupiškyje. 2018 m. buvo pradėti šių namų renovacijos darbai.

Atliekų tvarkymas

Kupiškio rajono savivaldybė privalo užtikrinti, kad viešąja komunalinių atliekų tvarkymo sistema naudotųsi ne mažiau kaip 95 proc. Savivaldybės teritorijos gyventojų, kuriems toje teritorijoje priklauso nuosavybės teise nekilnojamojo turto objektai.

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2016 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. TS-215 „Dėl Kupiškio rajono

⁹ Nuoroda į projekto aprašymą:

<http://www.pe.lt/kupiskio-silumos-tinklų-rajono-silumos-tinklų-rekonstravimas-2017-2018-m>

savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. plano patvirtinimo“ buvo patvirtintas atnaujintas Kupiškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planas¹⁰, nustatantis Savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo priemonės, kurios užtikrintų aplinkosaugos, techninius-ekonominius ir higienos reikalavimus atitinkančios viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos pasiūlą visiems Savivaldybės teritorijoje esantiems asmenims.

Nuo 2007 m. rajone pradėjus veikti regioninei atliekų tvarkymo sistemai, uždaryti ir rekultivuoti visi rajono teritorijoje buvę sąvartynai, neatitinkantys aplinkos apsaugos reikalavimų. Atliekų tvarkymą regione organizuoja Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras (PRATC), Savivaldybės bei atliekų tvarkytojai. Savivaldybės teritorijoje surinktos ir netinkamos naudoti atliekos šalinamos regioniniame sąvartyne, kurį eksploatuoja regioninio sąvartyno operatorius.

Komunalines paslaugas Kupiškio rajono savivaldybėje teikia UAB „Kupiškio komunalininkas“, kuri vykdo šią ūkinę veiklą: atliekų ir šiukšlių apdorojimą, miesto gatvių rankinį valymą, želdinių priežiūrą, elektros įrenginių eksploataciją ir remontą, kapinių priežiūrą, butų ir patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės objektų administravimą. Nuo 2009 m. liepos 1 d. UAB „Kupiškio komunalininkas“ administruoja vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą mokėjimą. Per 2017 m. buvo surinkta ir į sąvartyną išvežta 4276 tonų atliekų (138 tonomis mažiau, negu 2016 m.).

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2016 m. rugsėjo 8 d. sprendimu Nr. TS-261 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ buvo patvirtintos naujos Kupiškio rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės¹¹, reglamentuojančios viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo reikalavimus Savivaldybės teritorijoje, atliekų turėtojų ir paslaugos teikėjų teises, pareigas ir atsakomybę bei kontrolės mechanizmus ir tvarką.

Aplinkos oro kokybė

Kupiškio rajono aplinkos oro kokybei įtakos turi mobilūs ir stacionarūs oro taršos šaltiniai ir iš aplinkinių regionų pernešama oro tarša.

Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis, pagrindiniai teritorijos taršos šaltiniai Kupiškio rajone yra bendrovės, užsiimančios įvairaus pobūdžio veikla – teršiančių medžiagų kaupimo ir regeneravimo objektai, pramonės, energetikos, transporto ir paslaugų objektai. Taršos šaltiniai dažniausiai koncentruojasi urbanizuotų vietovių teritorijose arba šalia jų.

Kupiškio mieste ir rajone yra tik 7 įmonės, kurios teršia orą kietosiomis dalelėmis, anglies ir azoto oksidais, lakiaisiais organiniais junginiais, sieros dioksidu (6 iš jų turi taršos leidimą, 1 – taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą).

Kupiškio miestas turi du aplinkkelius: pietinį aplinkkelį (eina krašto kelias 122 Daugpilis–Kupiškis–Panevėžys) ir vakarinį aplinkkelį (124 Kupiškis–Vabalninkas–Biržai). Dėl esančių aplinkkelių sunkusis transportas nevažiuoja miesto gatvėmis. Į pietus nuo miesto nutiestas kelias 118 Kupiškis–Utena. Mieste dar yra 4,25 km žvyro dangą padengtų gatvių. Iš viso Kupiškio rajone žvyro dangą padengtų kelių yra apie 754 km.

2018 m. atlikti gatvių asfaltavimo darbai: Medžiotų g., Subačiaus m., Pievų g., Žvėrių k., K. Šimonio g., Kupiškyje, Gedimino g., Kupiškyje. 2019 m. planuojama pradėti atnaujinti asfalto dangas Kupiškio mieste esančiose S. Dariaus ir S. Girėno, Maironio ir Račiupėnų gatvėse bei įrengti asfalto dangą S. Neries, Topolių gatvėse.

Kupiškio mieste 62 proc. gyventojų gyvena individualiuose namuose, kurių didžioji dalis šildomi kietu kuru. Nereti atvejai, kada buitiniuose kūrenimo įrenginiuose yra deginamos plastiko atliekos, guma, panaudoti tepalai ir įvairios kitos kurui netinkamos atliekos. Dėl to šaltuoju metų periodu individualių namų kvartaluose padidėja oro tarša. Be to, šių medžiagų degimo procese susidariusios nuodingos medžiagos teršia paviršinius vandenį ir dirvožemį.

Iki 2020 m. planuojama įgyvendinti ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.6.1-APVA-V-20 priemonės „Užterštų teritorijų tvarkymas“ lėšomis finansuojamus projektus ir sutvarkyti užterštas buvusių rezervuarų parkų teritorijas Technikos g. Kupiškio mieste, Rudilių, Naivių bei Noriūnų kaimuose.

¹⁰ Nuoroda į Kupiškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014-2020 m. planą:
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/62ade7403f4b11e6a8ae9e1795984391>

¹¹ Nuoroda į Kupiškio rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisykles:
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?documentId=924881f078e811e6b969d7ae07280e89>

2018 m. buvo įgyvendintas 2014–2020 m. Europos Sąjungos investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.6.1-APVA-R-008 priemonės „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“ lėšomis finansuojamas projektas „Konteinerinės atliekų surinkimo sistemos tobulinimas ir vystymas Kupiškio rajone“, kurio įgyvendinimo metu buvo įrengtos naujos bei rekonstruotos esamos komunalinių atliekų surinkimo aikštelės. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymu, Kupiškio rajono savivaldybės taryba kasmet tvirtina aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos sąmatą, kurioje numatomas lėšų, reikalingų surinkti po žiemos sezono smėlį ir purvą, valyti nuo kelkraščių susikaupusias žemes, informuoti visuomenę apie aplinkai daromą žalą, tvarkyti susidariusias bešeimininkes atliekas ir įgyvendinti kitas aplinkos kokybės gerinimo priemones, poreikis. Taip pat kasmet vykdomi miesto gatvių ir šaligatvių dangų būklės gerinimo darbai.

Socialiniai veiksniai.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2018 m. pradžioje Kupiškio rajone gyveno 17097 gyventojai, 2017 m. pradžioje – 17670 gyventojų, 2016 m. pradžioje – 18447 gyventojai. 2018 m. nedarbo lygis Lietuvoje sudarė 8,5 proc. ir, palyginti su 2017 m., išaugo 0,6 procentinio punkto. Vyrų nedarbo lygis 2018 m. trečiąjį ketvirtį buvo 6,2 proc., moterų – 5,6 proc. Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2018 m. trečiąjį ketvirtį sudarė 9,9 proc. Per ketvirtį jis sumažėjo 1 procentiniu punktu, per metus – 2,1 procentinio punkto. Ilgalaikio nedarbo lygis 2018 m. trečiąjį ketvirtį, kaip ir antrąjį 2018 m. ketvirtį, sudarė 2 proc. Per metus jis sumažėjo 0,5 procentinio punkto. Informacija apie nedarbo lygio kitimą Lietuvoje ir Panevėžio apskrityje 2011–2018 m. pateikta 6 lentelėje.

6 lentelė

Nedarbo lygis (vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų) Lietuvoje ir Panevėžio apskrityje 2011–2018 m.

Teritorija	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ŠALYJE	13,1	11,7	10,9	9,5	8,7	8,1	7,9	8,5
Panevėžio apskrityje	14,9	13,4	12,2	11,3	10,2	9,2	9,0	9,4
Biržų r. sav.	12,2	11,2	11,2	10,6	10,1	8,9	9,6	10,8
Kupiškio r. sav.	15,5	15,7	15,3	14,1	12,7	12,4	12,7	12,9
Panevėžio m. sav.	14,0	12,8	11,1	10,1	8,6	7,4	7,0	7,2
Panevėžio r. sav.	15,9	14,3	12,0	10,8	9,7	8,6	8,2	8,5
Pasvalio r. sav.	16,8	15,8	14,7	13,5	13,1	12,1	11,2	11,4
Rokiškio r. sav.	13,6	12,8	12,9	12,4	12,2	11,3	11,6	12,5

Šaltinis: Lietuvos užimtumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Kupiškio rajono savivaldybėje, lyginant su kitomis Panevėžio regiono savivaldybėmis, bruto darbo užmokestis 2017 m. buvo mažiausias – 645,2 eur/mėn., o tai reiškia ir mažą vietos gyventojų perkamąją galią. Lyginant 2016 m. ir 2017 m. matyti, kad vidutinis bruto darbo užmokestis Kupiškio rajone padidėjo 11,2 proc. Panevėžio regione vidutinis darbo užmokestis tuo pačiu laikotarpiu išaugo 10,1 proc. ir siekė 684,2 euro. Didžiausias darbo užmokestis, kaip ir kasmet, fiksuojamas Panevėžio miesto savivaldybėje – 792,5 euro. 2017 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje, įskaitant individualiąsias įmones, sudarė 840,4 euro ir, palyginti su 2016 m., padidėjo 8,6 proc. (66,4 euro). Taigi Kupiškio rajono savivaldybėje bruto darbo užmokestis net 195,2 euro atsilieka nuo šalies vidurkio. 2017 m. bruto darbo užmokestis padidėjo visose savivaldybėse, labiausiai – Širvintų rajono (14,6 proc.), Birštono (14,5 proc.) ir Neringos (13,3 proc.) savivaldybėse. Lėčiausiai bruto darbo užmokestis augo

Zarasų rajono (3,1 proc.), Jurbarko rajono (3,4 proc.), Varėnos rajono bei Visagino (atitinkamai po 4,3 proc.) savivaldybėse. 2017 m. didžiausias bruto darbo užmokestis buvo Vilniaus (968,7 euro) ir Klaipėdos (878,3 euro) miestų savivaldybėse, o mažiausias – Zarasų rajono (594,9 euro) ir Šalčininkų rajono (609,7 euro) savivaldybėse.

Socialinė apsauga

Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 2017 m., palyginti su 2016 m., sumažėjo 15,2 proc. 1 tūkst. šalies gyventojų teko 26 socialinės pašalpos gavėjai. Šis rodiklis didžiausias buvo Kalvarijos savivaldybėje (88), Lazdijų (79) ir Ignalinos (73) rajonų savivaldybėse, mažiausias – Neringos (3) ir Klaipėdos miesto (8) savivaldybėse.

Išlaidos socialinei pašalpai 2017 m., palyginti su 2016 m., sumažėjo 3,5 proc. 1 tūkst. šalies gyventojų teko 20,7 tūkst. eurų išlaidų socialinei pašalpai. Šis rodiklis didžiausias buvo Lazdijų rajono (63,5 tūkst. eurų), Kalvarijos (62,9 tūkst. eurų) ir Ignalinos rajono (62,3 tūkst. eurų) savivaldybėse, mažiausias – Neringos (3 tūkst. eurų) ir Klaipėdos miesto (6,9 tūkst. eurų) savivaldybėse.

Kupiškio rajono savivaldybėje 2017 m. socialinės pašalpos gavėjų skaičius, palyginti su 2016 m., sumažėjo 6,1 proc. 1 tūkst. Savivaldybės gyventojų teko 46 socialinės pašalpos gavėjai (atitinkamai 2016 m. – 49). Tačiau išlaidos socialinei pašalpai 2017 m., palyginti su 2016 m., padidėjo 6,5 proc. 1 tūkst. Savivaldybės gyventojų teko 33 tūkst. eurų išlaidų socialinei pašalpai.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje socialines paslaugas įvairioms gyventojų grupėms teikia 11 socialinių paslaugų įstaigų, iš jų 4 stacionarios (Kupiškio socialinių paslaugų centro stacionarių socialinių paslaugų padalinys Subačiaus m., Kupiškio rajono šv. Kazimiero vaikų globos namai ir 2 Bendruomeninių vaikų globos namų padaliniai, Aldonos ir Antano Jatužių šeimyna, Liolės Anikevičienės šeimyna), 7 nestacionarios (VšĮ Kupiškio vaikų dienos centras, Kupiškio rajono neįgaliųjų draugija, Kupiškio krašto žmonių su negalia sąjunga, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Kupiškio rajono skyrius, Lietuvos specialiosios kūrybos „Gubojas“ Kupiškio skyrius Kupiškio socialinių paslaugų centro padaliniai: Krizių centras, Savarankiško gyvenimo namai) ir 1 mišrių socialinių paslaugų įstaiga – Kupiškio socialinių paslaugų centras.

Pagrindiniai socialinių paslaugų gavėjai yra senyvo amžiaus asmenys, suaugę neįgalūs asmenys bei socialinės rizikos šeimos ir jų vaikai. Kiti paslaugų gavėjai: socialinės rizikos suaugę asmenys, likę be tėvų globos vaikai, vaikai su negalia ir jų šeimos, kiti asmenys ir šeimos, turinčios socialinių problemų.

Analizuojant Savivaldybėje teikiamas socialines paslaugas pastebima, kad auga socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, transporto organizavimo paslaugų ir intensyvios krizių įveikimo pagalbos poreikis.

Būstas

2017 m. Savivaldybės gyvenamąjį būsto fondą sudarė 246 būstai. Bendras plotas – 12 424,22 kv. m, iš jų: socialinis būstas – 7430,98 kv. m, Savivaldybės būstas – 4993,24 kv. m, iš kurių 28 būstai buvo avariniai arba netinkami gyventi, tai sudarė 1451,57 kv. m.

2017 m. už Savivaldybės būsto nuomą į Kupiškio rajono savivaldybės administracijos atsiskaitomąją sąskaitą pervesta 17,4 tūkst. eurų nuomininkų sumokėtų nuomos mokesčių.

Savivaldybės būsto fondo remonto darbams išleista 24,4 tūkst. eurų, iš jų – 20,7 tūkst. eurų Savivaldybės biudžeto lėšos, 3,8 tūkst. eurų sukaupto būsto nuomos lėšos.

2017 m. nupirkti 2 socialiniai būstai (78,38 kv. m) už 14,0 tūkst. eurų, parduoti 8 (647,35 kv. m) savivaldybės būstai už 46,5 tūkst. eurų.

2017 m. gruodžio 31 d. Kupiškio rajono savivaldybės asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašuose įrašyta 71 šeima ir asmenys, šeimos narių skaičius – 144. Jaunų šeimų – 11, šeimų, auginančių tris ir daugiau vaikų (įvaikių) – 12, likusių be tėvų globos ir jų šeimų – 2, neįgaliųjų asmenų, sergančių lėtinių ligų, įrašytų į Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos sąrašą, sunkiomis formomis, ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų – 19, bendrajame sąraše – 27.

Siekiant geriau aprūpinti mažas pajamas gaunančių asmenų aprūpinimą būstais, 2017 m. pradėtas įgyvendinti projektas „Socialinio būsto fondo plėtra Kupiškio rajono savivaldybėje“, kurio įgyvendinimo metu ketinama pirkti 5 socialinius būstus ir pastatyti 6 butų daugiabutį namą. 2017 m. šio projekto lėšomis buvo nupirkti 2 butai, 2018 m. – 3 butai.

Sveikatos priežiūra

2005–2017 m. Lietuvoje apsilankymų pas gydytojus skaičius padidėjo 16,3 proc. 2017 m. gyventojai pas gydytojus lankėsi 26,9 milijonus kartų, vienas gyventojas pas gydytojus apsilankė vidutiniškai 9,5 karto. 2017 m. apsilankymų pas pirminio lygio gydytojus skaičius padidėjo iki 6,5 vienam gyventojui, o apsilankymų pas gydytojus specialistus šiek tiek sumažėjo – iki 3 kartų. Miestų savivaldybių gyventojai lankėsi pas gydytojus dažniau (12,5 apsilankymų vienam gyventojui), negu rajonų savivaldybių gyventojai (7 apsilankymai vienam gyventojui). Pas gydytojus specialistus rajonų savivaldybių gyventojai lankėsi 3,5 karto rečiau negu miestų savivaldybių gyventojai. Tarp visų apsilankymų 68,1 proc. sudarė apsilankymai pas pirminės sveikatos priežiūros paslaugas teikiančius gydytojus.

2017 m. apsilankymų pas odontologus skaičius padidėjo iki 4,5 milijonų. Vienam gyventojui teko vidutiniškai 1,6 apsilankymų pas odontologą.

Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos duomenimis 2017 m. 100 suaugusiųjų teko 853 apsilankymai, 100 vaikų – 966 apsilankymai pas gydytojus. Pirminiame lygyje 100 suaugusiųjų teko 569 apsilankymai, 100 vaikų – 733 apsilankymai. 73,3 proc. pirminės sveikatos priežiūros paslaugų teikė šeimos gydytojai ir ši dalis vis didėja. Vaikų ligų gydytojai teikė 8,8 proc. pirminės sveikatos priežiūros paslaugų, vidaus ligų gydytojai – 6,8 proc. Tarp specialistų daugiausiai buvo lankomasi pas oftalmologą (30 apsilankymų 100 gyventojų), neurologą (25,7/100), ortopedą traumatologą (25,2/100), kardiologą (21,6/100), otorinolaringologą (20,7/100).

Suteiktų greitosios medicinos pagalbos paslaugų skaičius 2017 m. sumažėjo iki 650,6 tūkstančių, 1 tūkst. gyventojų teko 230 atvejų. Greitosios medicinos pagalbos paslaugų struktūroje vyrauja ūmūs susirgimai ir būklės (75,4 proc.) ir nelaimingi atsitikimai (12,8 proc.). Vaikams suteikta greitosios medicinos pagalba sudarė 8,4 proc.

2017 m. stacionare gydėsi 724 tūkst. ligonių, įskaitant sanatorijų stacionarinės reabilitacijos ligonius, (1 tūkst. gyventojų teko 252,4 ligonių) ir 61,2 tūkst. (21,6/1000) stacionaro dienos atvejų. Aktyvaus gydymo skyriuose gulėjo 582,8 tūkst. ligonių (206,1/1000). Nuo 2005 m. stacionare gydytų ligonių skaičius sumažėjo 13,6 proc. Dienos atvejų skaičius 2005–2015 m. didėjo, tačiau nuo 2016 m. jis mažėja. Lietuvoje vis dar yra vienas iš didžiausių ES stacionaro ligonių skaičius, o stacionaro dienos atvejų skaičius yra vienas mažiausių. Per pastaruosius penkerius metus stacionarų veiklos rodikliai gerėjo. 2017 m. lovos funkcionavimas didėjo ir pasiekė 289,4 dienų per metus, aktyvaus gydymo lovų – 276,1 dienų. Daugiausiai buvo užimtos slaugos (323 dienos), vidaus ligų (301,7), tuberkuliozės (298,3), onkologijos

(292,9), vaikų ligų (292,5) lovos, mažiausiai – akušerijos ginekologijos (221,5) lovos¹².

2018 m. Lietuvos privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetą sudarė daugiau kaip 1,76 mlrd. eurų ir, palyginti su 2017 m., šio biudžeto 2018 m. pajamos ir išlaidos didėjo 12,19 proc., arba 190 mln. eurų. Numatoma, kad 2019 m. šis biudžetas sudarys 2,6 mlrd. eurų, arba 296 mln. eurų (17 proc.) viršys 2018 m. Lietuvos privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetą. Tai leis suteikti pacientams daugiau reikalingų paslaugų, pagerins jų prieinamumą ir, svarbiausia, sudarys sąlygas kompensuoti daugiau būtinų gydymo paslaugų, vaistų ir modernių gydymo būdų.

Kupiškio rajono savivaldybėje pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia VšĮ Kupiškio pirminės asmens sveikatos priežiūros centras. Antrinio lygio medicinos paslaugas teikia VšĮ Kupiškio ligoninė.

Šiuo metu Kupiškio rajono savivaldybė neturi savo visuomenės sveikatos biuro, todėl paslaugos yra perkamos iš Rokiškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, kuris vykdo visuomenės sveikatos stebėseną, leidžiančią įvertinti rajono gyventojų sveikatos problemas.

2017 m. apsilankymų skaičius Savivaldybės gydymo įstaigose sumažėjo 1402 ir siekė 99165. Vienas gyventojas pas gydytojus lankėsi vidutiniškai 5,3 karto per metus (2016 m. šis rodiklis buvo 5,7). Apsilankymų skaičius daugiau išaugo pas šeimos gydytojus, chirurgus, psichologus. Per metus atlikta per 15112 profilaktinių patikrinimų, 60342 laboratorinių tyrimų.

Ligoninė turi 80 lovų: Vidaus ligų skyrius – 25 lovos, Palaikomojo gydymo ir slaugos skyrius – 45 lovos, Vaikų ligų skyrius – 5, Reanimacijos-intensyvios terapijos skyrius – 3 lovos, Dienos chirurgijos skyrius – 2 lovos.

2017 metais ligoninėje gydėsi 1451 ligoniai (2016 m. – 1674, 2015 m. – 1740). Daugiausiai ligonių gydėsi Vidaus ligų skyriuje – 783 – 53,9 proc. (2016 m. – 917, 2015 m. – 1049), Reanimacijos-intensyvios terapijos skyriuje 72 ligoniai - 4,9 proc. (2016 m. – 81, 2015 m. – 82), Vaikų ligų skyriuje –

¹² Lietuvos sveikatos statistika (LR Sveikatos ministerijos Higienos instituto Sveikatos informacijos centras): http://hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Statistikos/LT_sveik_stat_health/Lietuvos_sveikatos_statistika_2017_2.pdf

270 – 18,6 proc. ligoniai (2016 m. – 294, 2015 m. – 256), Slaugos ir palaikomojo gydymo skyriuje – 318 ligonių - 21,9 proc. (2016 m. – 336, 2015 m. – 290). Dienos chirurgijos skyriuje 8 ligoniai - 0,5 proc. (2016 m. 46, 2015 m. – 63).

Lovadienių skaičius 2017 m. – 21089 (2016 m. – 21303, 2015 m. – 22178). Vidutinis gulėjimo laikas 2017 m. – 7 dienos.

2017 m. pagal stacionarizavimo priežastis tarp suaugusiųjų kraujotakos sistemos ligos sudarė 42,9 atvejo 1000 gyventojų, (2016 m. – 48,3), kvėpavimo sistemos ligos – 25,2 atvejo 1000 gyventojų (2016 m. – 32,1), jungiamojo audinio ir skeleto – raumenų sistemos ligos – 4,2 atvejo 1000 gyventojų (2016 m. – 5,5), virškinimo sistemos ligos – 2,1 atvejo 1000 gyventojų (2016 m. – 2,6), navikai – 3,5 atvejo 1000 gyventojų (2016 m. – 5,7)

Konsultacinėje poliklinikoje ambulatorinę konsultacinę pagalbą teikia šie gydytojai specialistai: urologas, neurologas, endokrinologas, oftalmologas, otorinolaringologas, pulmonologas, echoskopuotojai, endoskopuotojas, radiologas, kardiologai, dermatovenerologas, rehabilitologas, akušeris-ginekologas, chirurgas, kraujagyslių chirurgas. 2017 m. konsultacinėje poliklinikoje užregistruota 42528 apsilankymai (2016 m. – 39736, 2015 m. – 39414), iš jų 35230 konsultacijos (2016 m. – 33479, 2015 m. – 32508). Atlikti 153 profilaktiniai patikrinimai (2016 m. – 209, 2015m. – 322).

2017 m. VšĮ Kupiškio ligoninė pradėjo įgyvendinti ES ir ligoninės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimas neįgaliesiems VšĮ Kupiškio ligoninėje“. Šio projekto tikslas – pagerinti fizinį projekto vykdytojo teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą neįgaliesiems. Projekto metu numatoma neįgaliųjų poreikiams pritaikyti ligoninės įėjimus ir jų prieigas, pertvarkyti praėjimą tarp Konsultacijų ir Priėmimo-skubios pagalbos skyrių, įrengti neregiamis vedimo sistemą, įrengti keletą informacinių lentelių su Brailio raštu registratūroje, rūbinėje ir ant rentgeno kabineto durų, padėsiančių neįgaliesiems žymiai lengviau orientuotis ligoninės patalpose bei įsigyti fizinį paslaugų prieinamumą gerinančią reikalingą įrangą. Įgyvendinamam projektui siekiama pagerinti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą judėjimo ir kitą negalią turintiems pacientams VšĮ Kupiškio ligoninėje.

Švietimas

Svarbūs mokinių pasiekimus lemiantys veiksniai – ugdymo proceso kokybė, kur svarbiausias vaidmuo tenka mokytojui, mokyklų aprūpinimas materialiniais ištekliais, mokymuisi skirtas laikas, socialinė, kultūrinė ir ekonominė mokinių aplinka ir kita. Siekiant tvarios mokinių pasiekimų pažangos, numatoma tobulinti skaitymo gebėjimų – įvairių dalykų mokymosi pagrindo – ugdymą, pedagogų kompetenciją, pagalbos mokiniui teikimą, pasiekimų vertinimą. Taip pat numatoma gerinti mokyklų aprūpinimą intelektualiais ir materialiniais ištekliais, o tai prisidėtų prie geresnių mokinių pasiekimų ir mažintų atotrūkį tarp atskirų mokyklų¹³.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2017 m. pabaigoje šalyje veikė 738 ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir 524-ose bendrojo ugdymo mokyklose įsteigtos ikimokyklinio ugdymo grupės. Jose buvo ugdoma 119,3 tūkst. vaikų, tai 2522 (2,2 proc.) vaikais daugiau nei 2016 m. 2017 m. šalyje pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas buvo ugdoma 72 proc. visų 1–6 metų amžiaus šalies vaikų.

2017–2018 mokslo metų pradžioje bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 326,1 tūkst. mokinių. 2017–2018 mokslo metais bendrojo ugdymo mokyklų, palyginti su 2016–2017 mokslo metais, šalyje sumažėjo nuo 1151 iki 1125, arba 2,3 proc.

2017–2018 mokslo metų pradžioje šalies bendrojo ugdymo mokyklose dirbo 29,9 tūkst. mokytojų ir mokyklų vadovų. Mokytojų skaičius šalyje, palyginti su 2016–2017 mokslo metais, sumažėjo 1 tūkst., arba 3,3 proc.

2017 m. bendrojo ugdymo mokyklose vidurinį išsilavinimą įgijo 23,9 tūkst. abiturientų, iš jų 59,9 proc. tais pačiais metais tęsė mokslus aukštosiose mokyklose, 9,1 proc. – profesinio mokymo įstaigose.

2017–2018 mokslo metais šalyje veikė 76 profesinio mokymo įstaigos, kuriose mokėsi 42,1 tūkst. mokinių. Palyginti su 2016–2017 mokslo metais, mokinių skaičius jose per šį laikotarpį sumažėjo 11,7 proc.

2017–2018 mokslo metais šalyje veikė 43 aukštosios mokyklos – 22 kolegijos ir 21 universitetas.

2017–2018 mokslo metų pradžioje kolegijose studijavo 35,4 tūkst. studentų. Palyginti su 2016–2017

¹³ Nuoroda į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 metų veiklos ataskaitą
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8d5c7320161511e79800e8266c1e5d1b>

mokslo metais, studentų skaičius kolegijose sumažėjo 2,1 tūkst., arba 5,7 proc. 2017 m. 8,3 tūkst. kolegijų absolventų įgijo profesinio bakalauro laipsnį.

2017–2018 mokslo metų pradžioje šalies universitetuose studijavo 82,3 tūkst. studentų (2016–2017 mokslo metais – 87,8 tūkst.).

Kupiškio rajono savivaldybės švietimo įstaigose 2017 m. rugsėjo 1 d. buvo ugdoma: 1830 (158 mokiniais arba 7,9 proc. mažiau, palyginus su 2016 m. tuo pačiu laikotarpiu) mokinių bendrojo ugdymo mokyklose, iš jų 7 – suaugusiųjų mokymo klasėse; 241 vaikas jungtinėse priešmokyklinio / ikimokyklinio ugdymo grupėse; 212 vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigose; 426 mokiniai neformaliojo ugdymo įstaigose.

Bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse ir mokyklų jungtinėse priešmokyklinėse / ikimokyklinėse grupėse ugdomas 421 specialiųjų poreikių mokinytis (iš jų 236 – nedidelių poreikių, 132 – vidutinių poreikių, 52 – didelių poreikių ir 1 labai didelių. Pagal individualizuotą ugdymo programą ugdomi 25 mokiniai.)

2017 m. spalio 1 d. duomenimis, Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose dirbo 187 pedagogai (be vadovų, pavaduotojų ugdymui bei skyrių, susijusių su ugdymu, vedėjų), 21 pagalbos mokiniui specialistas. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir bendrojo lavinimo mokyklų jungtinėse ikimokyklinėse / priešmokyklinėse grupėse dirbo 39 ikimokyklinio ugdymo auklėtojai. Neformaliojo švietimo įstaigose (Kupiškio meno mokykloje ir Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centre) dirbo 32 pedagoginiai darbuotojai.

Švietimo pagalbą teikia Kupiškio r. švietimo pagalbos tarnyba. Joje dirba 5 pagalbos mokiniui specialistai ir 2 metodininkai.

Iš viso mokyklose dirba: 97 proc. atestuotų pedagogų ir 100 proc. atestuotų pagalbos mokiniui specialistų. Rajono mokyklose dirba 3 (2 proc.) mokytojai ekspertai, 80 (42 proc.) mokytojų metodininkų, 102 (53 proc.) vyresnieji mokytojai, 6 (3 proc.) mokytojai.

86 proc. Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų mokinių lanko neformalaus ugdymo užsiėmimus mokyklose.

Taip pat savivaldybėje veikia 2 neformaliojo švietimo įstaigos: Kupiškio meno mokykla ir Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centras. Suaugusiųjų neformaliojo švietimo paslaugas teikia Kupiškio r. švietimo pagalbos tarnyba.

Sėkmingai savo veiklą toliau vykdo Savivaldybei nepavaldi Kupiškio technologijos ir verslo mokykla.

Kultūra

Tik 49 procentai Lietuvos gyventojų domisi savo šalies menais ir kultūra, o ES vidurkis yra 69 procentai. Ši statistika iliustruoja, jog kultūros įstaigos vis dar per menkai žino lankytojų lūkesčius, nesiūlo paslaugų tikslinėms grupėms, todėl neugdomi kultūros vartojimo įpročiai, sunku sudominti kultūra ir menais tą visuomenės dalį, kuri šiuo metu yra pasyvi. Norint įtraukti daugiau gyventojų į meninę kultūrinę veiklą, taip pat skatinti sąmoningą kultūros vartojimą, reikia sisteminių sprendimų ir glaudaus institucijų bendradarbiavimo, geresnio infrastruktūros pritaikymo, pagal poreikį ją sutelkiant / optimizuojant, kultūros paslaugų patrauklumo didinimo, ypač užtikrinant specialiųjų programų tikslinėms grupėms pasiūlą.

Kupiškio rajono savivaldybė turi gerai išplėtotą kultūros centrų tinklą. Iki 2017 m. pradžios Kultūros centrui priklausė 13 padalinių. Vadovaujantis Kupiškio rajono savivaldybės kultūros centro padalinių reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo ir struktūrinių pertvarkymų 2017–2020 metų priemonių planu, nuo 2017 m. vasario mėn. liko aštuoni padaliniai – Adomynės, Alizavos, Laičių, Naivių, Salamiesčio, Skapiškio, Subačiaus ir Šimonių ir penkios – Antašavos, Juodpėnų, Lukonių, Noriūnų, Šepetos laisvalaikio salės. 2017 m. gruodžio 31 d. Kupiškio kultūros centre ir jo padaliniuose dirbo 62 darbuotojai. Iš jų 46 (36,5 etato) kultūros ir meno darbuotojai. Kultūros centras – Lietuvos kultūros centrų asociacijos narys, Lietuvos mėgėjų teatrų sąjungos narys.

2018 m. Kultūros centre (su padaliniais) veikė 50 mėgėjų meno kolektyvų. Iš jų: 9 šokių-choreografijos, 11 teatro, 25 muzikos, 4 folkloro, 1 dailės. Šiuos kolektyvus iš viso lankė per 600 saviveiklininkų.

2018 m. Kupiškio kultūros centras (su padaliniais) surengė 256 renginius, kuriuose dalyvavo apie 43 tūkst. lankytojų.

Po 2017 m. įvykusių struktūrinių pertvarkymų, Kupiškio rajono savivaldybės viešųjų bibliotekų (SVB) sistemą sudaro: viešoji biblioteka (VB), Subačiaus miesto padalinys ir 14 kaimo padalinių (Adomynės, Alizavos, Antašavos, Juodpėnų, Laičių, Lukonių, Naivių, Noriūnų, Rudilių, Salamiesčio, Skapiškio, Šepetos, Šimonių ir Virbališkių) bei Palėvenėlės skaitytojų aptarnavimo punktas. Šeši padaliniai (Adomynės, Antašavos, Rudilių, Salamiesčio, Šepetos ir Šimonių) buvo sujungti su mokyklų

bibliotekomis. 2017 m. dirbo 40 darbuotojų: 33 profesionalūs bibliotekininkai (VB – 17, padaliniuose – 16), 4 – kvalifikuoti specialistai, 3 – techniniai darbuotojai.

Kupiškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos ir jos padalinių fonduose sukaupta 196912 fizinių vienetų (toliau – fiz. vnt.) įvairių dokumentų (knygų, periodinių leidinių, elektroninių, garso, vaizdo, rankraščių ir kitų dokumentų): VB – 57710 fiz. vnt., Subačiaus miesto padalinyje – 15891 fiz. vnt., kaimo padaliniuose – 123311 fiz. vnt. (vidutiniškai po 8220 fiz. vnt.).

2017 metais bibliotekų fondai pasipildė 8204 fiz. vnt. 1624 pavadinimų dokumentų: 4615 fiz. vnt. arba 56,3 proc. gauties sudarė knygos ir kiti inventorinti dokumentai, 3589 fiz. vnt. arba 43,7 proc. – neinventorinti periodiniai leidiniai (žurnalai apskaitomi numeriais, laikraščiai – metų komplektais). Palyginti su 2016 metais, gauta 531 fiz. vnt. arba 6,1 proc. mažiau dokumentų. Naujai gauti dokumentai sudarė 4,2 proc. visų fonduose saugomų dokumentų.

Kupiškio viešosios bibliotekos elektroniniame kataloge yra 85052 įrašai, iš jų 3880 sukurta 2017 metais. Rekataloguoti (įtraukti į e-katalogą) ir 15 padalinių dokumentų fondai.

Vartotojai aktyviai naudojami e-katalogu, nes patogiu būdu iš namų kompiuterių atlikti dokumentų paiešką, juos užsisakyti ar rezervuoti, o į biblioteką ateiti tik pasiimti dokumentų. Per 2017 metus vartotojai e-kataloge virtualiai apsilankė 3171 kartą, įvykdė 27679 dokumentų paieškas.

2017 m. SVB paslaugomis naudojosi 5702 registruoti vartotojai arba 31,3 proc. Kupiškio rajono gyventojų. Vaikai iki 14 metų sudarė 30,6 proc. visų vartotojų. Bibliotekos per metus sulaukė 77790 lankytojų, jiems išduota 176725 fizinių vnt. dokumentų (vidutiniškai po 31 kiekvienam). Palyginti su 2016 metais, pagrindiniai bibliotekų veiklos rodikliai sumažėjo: vartotojų skaičius – 462 arba 7,5 proc., lankytojų skaičius – 15404 arba 16,5 proc., dokumentų išduota – 23399 fiz. vnt. arba 11,7 proc. Pagrindinė neigiamų pokyčių priežastis susijusi su viešosios bibliotekos senojo pastato rekonstrukcijos darbais: biblioteka kėlėsi į laikinas patalpas ir visą birželio mėnesį neaptarnavo lankytojų.

Bibliotekose vykdomos vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo veiklos – vyksta gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymai, mokoma naudotis planšetiniais kompiuteriais, mobiliųjų telefonų programėlėmis, gyventojai mokomi naudotis e. sveikata, e. valdžia, e. bankininkystė ir kt. paslaugomis, teikiamos kopijavimo, spausdinimo, skenavimo ir kt. paslaugos. Veikia knygų grąžinimo savitarnos įrenginys. Biblioteka dalyvauja įvairiuose projektuose, vykdo kultūrinės, savanorystės veiklas.

Bibliotekos dalyvauja neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ) programose. Antrus metus viešojoje bibliotekoje buvo vykdomos dvi NVŠ programos: „Etno turistai“ ir „Knygų bičiulių klubas 2“. Per 2017 metus bendradarbiaujant su kitomis kultūros įstaigomis, mokyklomis, nevyriausybinėmis organizacijomis organizuotas 391 renginys: VB – 137, Subačiaus miesto padalinyje – 29, kaimo padaliniuose – vidutiniškai po 15. Bibliotekose veikė 303 dokumentų ir kūrybinių darbų parodos: VB – 53, Subačiaus miesto padalinyje – 27, kaimo padaliniuose – vidutiniškai po 15. Didžioji dalis parodų (apie 75 proc.) – tai įvairių dokumentų parodos (knygų, kitų spaudinių, rankraščių, dokumentinių fotografijų).

Sportas

Vaikų fizinis aktyvumas nepakankamas: 5, 7 ir 9 klasės mokinių, kurie kasdien ne pamokų metu sportuoja apie 60 minučių ir ilgiau (Pasaulio sveikatos organizacijos norma), dalis sudaro tik 9,7 procento, o mokinių, kurie vidutiniškai 4 valandas ir daugiau per dieną leidžia laiką ypač pasyviai – žiūri televizorių, dirba ar žaidžia kompiuteriu (neįskaitant laiko, praleisto mokykloje), dalis sudaro 19,4 procento. Sveikatos ugdymas, ypač nuo pat vaikystės, – svarbiausias sveikatos stiprinimo veiksnys, skatinantis naudingų įpročių, vertybių ir elgesio formavimą. Todėl būtina ir toliau nuosekliai vykdyti inovatyvias ir patrauklias informavimo priemones, skirtas gyventojams šviesti sveikatos klausimais, ypatingą dėmesį skirti vaikams, jaunimui, jų tėvams, kitoms tikslinėms grupėms.

Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centre vykdoma šešių sporto šakų (krepšinio, futbolo, lengvosios atletikos, irklavimo, stalo teniso, imtynių) pradinio ugdymo, meistriško ugdymo ir meistriško tobulinimo programos.

Įgyvendinant užsibrėžtus strateginius tikslus vykdomos dvi programos: ugdymo aplinkos ir kokybės tobulinimas; kūno kultūros ir sporto visiems plėtra.

2017 m. rugsėjo 1 d. duomenimis centre mokėsi: pagal pradinio ugdymo programą 23 mokiniai, pagal meistriško ugdymo programą 139 mokiniai, pagal meistriško tobulinimo programą 14 mokinių (iš viso 176 mokiniai).

2017 m. 117 centro mokinių dalyvavo tarptautinėse varžybose, 155 mokiniai dalyvavo šalies lygmens varžybose, 229 mokiniai dalyvavo apskrities lygmens varžybose bei 200 mokinių dalyvavo savivaldybės lygmens varžybose. Tarptautinėse varžybose pelnyta 35 prizinės vietos, šalies varžybose – 12 prizinių

vieta, apskrities varžybose – 46 prizinės vietos, savivaldybės varžybose – 79 prizinės vietos. Kasmet centras organizuoja šiuos renginius suaugusiems: Lietuvos Regionų krepšinio lygos (RKL) varžybos, kuriose dalyvauja krepšinio klubo „Kupiškis“ komanda; Kupiškio rajono vyrų krepšinio pirmenybes centro taurėms laimėti (14 komandų), Kupiškio rajono tinklinio čempionatą centro taurėms laimėti, paplūdimio tinklinio čempionatą, Lietuvos seniūnijų sporto žaidynių Kupiškio rajono seniūnijų sporto žaidynes, „Kupiškio marių regatą“, rajono stalo teniso pirmenybes centro taurėms laimėti, Kupiškio ilgo nuotolio irklavimo regatą, geriausių sportininkų pagerbimo šventę, organizuoja sportines rungtis turizmo sezono atidarymo metu.

2017 m. seniūnijose buvo surengti 72 įvairūs sportiniai renginiai. Seniūnijose organizuotose sportinėse varžybose iš viso dalyvavo 1800 asmenų. Apie 15 proc. asmenų buvo mokyklinio amžiaus vaikai, o apie 15 proc. asmenų dalyvaujančių sportinėje veikloje buvo moterys.

2017 m. naujai organizuotos Kupiškio seniūnijų žiemos sporto žaidynės, kuriose varžėsi sportininkai aštuoniose sporto šakose. Varžybos vyko Juodpėnų sporto salėje, Povilo Matulionio progimnazijos stalo teniso salėje ir sporto centre. Tradiciškai vyko X-ųjų Lietuvos sporto žaidynių atrankinės varžybos, kuriose dalyvavo apie 300 asmenų.

Nusikalstamumas

2017 m. nusikalstamumo lygis (100 tūkst. gyventojų tenka užregistruotų nusikalstamų veikų), palyginti su 2016 m., padidėjo visose apskrityse.

2017 m. didžiausias nusikalstamumo lygis buvo Kauno apskrityje, kur 100 tūkst. gyventojų teko 2613 nusikalstamų veikų, mažiausias – Tauragės (1617) apskrityje. Iš savivaldybių didžiausias nusikalstamumas buvo Kalvarijos (3205), Klaipėdos miesto (2946), Kauno miesto (2922) ir Palangos miesto (2887) savivaldybėse, mažiausias – Kretingos (1145) ir Skuodo (1189) rajonų savivaldybėse.

2017 m. daugiausia nusikalstamų veikų ištirta Tauragės (61,2 proc.) ir Telšių (59,5 proc.) apskrityse, mažiausiai – Vilniaus (41 proc.) ir Kauno (44,9 proc.) apskrityse.

Iš savivaldybių daugiausia plėšimų užregistruota Kauno miesto savivaldybėje, kur 100 tūkst. gyventojų teko 80 tokių nusikaltimų, Klaipėdos miesto savivaldybėje – 72, o mažiausiai – Švenčionių rajono savivaldybėje – 4.

2017 m. daugiausia vagysčių iš gyvenamųjų patalpų (be Palangos miesto savivaldybės) buvo užregistruota Birštono savivaldybėje, kur 100 tūkst. gyventojų teko 214 vagysčių iš gyvenamųjų patalpų, ir Jonavos rajono savivaldybėje – 203, o mažiausiai – Skuodo rajono savivaldybėje – 12.

Išsamesnė informacija apie Panevėžio apskrityje užregistruotas ir ištirtas nusikalstamas veikas 2017 m. pateikta 7 lentelėje.

7 lentelė

Informacija apie Panevėžio apskrityje užregistruotas ir ištirtas nusikalstamas veikas 2017 m.

	Užregistruota		100 tūkst. gyventojų teko		Ištirtų nusikalstamų veikų skaičius		Ištirtų nusikalstamų veikų dalis, proc.	
	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų	nusikaltimų	baudžiamųjų nusižengimų
Lietuva	60363	3483	2134	123	33696	2416	47,1	57,8
Panevėžio apskritis	4706	223	2121	101	2965	159	53,7	60,7
Biržų r. sav.	639	18	2639	74	438	12	62,0	63,2
Kupiškio r. sav.	409	19	2353	109	296	16	58,2	64,0
Panevėžio m. sav.	1805	105	2009	117	1169	75	51,5	58,6
Panevėžio r. sav.	611	25	1694	69	290	14	42,3	51,9
Pasvalio r. sav.	637	26	2613	107	396	18	57,3	66,7
Rokiškio r. sav.	604	30	2016	100	376	24	56,6	66,7

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2017 m. Panevėžio apskrityje užregistruoti 156 plėšimai (iš jų Kupiškio rajone – 22). Rezultatai blogesni nei 2016 m. (2016 m. Panevėžio apskrityje užregistruoti 73 plėšimai, atitinkamai Kupiškio rajone – 20).

Dažniausios nusikalstamos veikos – vagystės – 2017 m. užregistruotos 741, iš kurių – 122 Kupiškio rajone (22 proc. daugiau, nei 2016 m.).

Kupiškio rajone užregistruota asmenų, nukentėjusių nuo nusikaltimų artimoje aplinkoje, 100 tūkst. gyventojų, 2017 m. – 863. Juose nukentėjusių vyrų skaičius, 100 tūkst. vyrų – 502, moterų skaičius, 100 tūkst. moterų – 1168.

Lygių galimybių užtikrinimas

Lietuvos Respublikos Konstitucija numato visų asmenų lygiateisiškumo principą ir prigimtine teisę būti traktuojamiems vienodai su kitais. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2015 m. vasario 4 d. nutarimu Nr. 112 patvirtino Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 metų programą¹⁴.

Programos strateginis tikslas – nuosekliai, kompleksiskai ir sistemingai visose srityse skatinti moterų ir vyrų lygybę, šalinti moterų ir vyrų padėties skirtumus.

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas draudžia bet kokią diskriminaciją dėl asmens lyties, tačiau profesinė ir sektorinė darbo rinkos segregacija Lietuvoje išlieka. Slaugos, švietimo, socialinio darbo sektoriuose vyrauja moterys, o statybos, transporto, saugojimo ir informacinių ryšių sektoriuose – vyrai.

2016 m. pradžioje Lietuvoje moterų buvo 263 tūkst. daugiau negu vyrų (1559 tūkst. moterų ir 1296 tūkst. vyrų). Moterys sudarė 54 proc. visų nuolatinių gyventojų ir 1 tūkst. vyrų teko 1172 moterys. 2016 m. pradžioje vyrų medianinis amžius buvo 7 metais trumpesnis negu moterų (atitinkamai 39 ir 46 metai).

2015 m. emigravo 24,3 tūkst. (55 proc.) vyrų ir 20,2 tūkst. (45 proc.) moterų. Kas trečias emigravęs vyras buvo 19–26 metų amžiaus, kas penktas – 27–34 metų amžiaus, atitinkamai moterys sudarė 29 ir 23 proc.

2015–2016 mokslo metų pradžioje mokymo įstaigose mokėsi 259,8 tūkst. (50 proc.) moterų ir 255,2 tūkst. (50 proc.) vyrų. Tarp besimokančiųjų profesinio mokymo įstaigose moterys sudarė 42 proc., vyrai – 58 proc., o aukštosiose mokyklose moterys sudarė 57 proc., vyrai – 43 proc. Aukštosiose mokyklose didžiausia dalis moterų studijuoja farmaciją (81 proc.), odontologiją ir veterinariją (po 76 proc.), mediciną (69 proc.), pedagogiką (65 proc.). Vyrai dažniausiai renkasi inžineriją ir informatiką (po 89 proc.), statybos inžineriją (87 proc.) ir transporto paslaugas (83 proc.).

2015 m. vidurinę ir aukštesnę nei vidurinis išsilavinimą buvo įgiję 93 proc. 20–24 metų amžiaus moterų ir 89 proc. šio amžiaus vyrų. Aukštosios mokyklos parengė 32 tūkst. aukštojo mokslo specialistų, iš jų 63 proc. sudarė moterys. Dauguma (87 proc.) bendrojo ugdymo mokyklų pedagogų – moterys. Profesinio mokymo įstaigose moterys sudarė 69 proc. dėstytojų, kolegijose – 68 proc., universitetuose – 52 proc.

2016 m. gyventojų užimtumo statistinio tyrimo duomenimis, 15–64 metų amžiaus moterų darbo jėgos aktyvumo lygis buvo 73,9 proc., vyrų – 77,1 proc., moterų užimtumo lygis sudarė 68,8 proc., vyrų – 70,0 proc.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2015 m. moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis Europos Sąjungoje – 16,3 proc. Mažiausias moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis buvo Italijoje ir Liuksemburge (5,5 proc.), o didžiausias – Estijoje (26,9 proc.).

Lietuvoje vyrų ir moterų atlyginimo atotrūkis vidutiniškai siekia 13,4 procentų. Pavertus skaičių darbo dienomis, paaiškėja, kad moterys šalyje dirba beveik du mėnesius nemokamai. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, valstybiniame sektoriuje šis atotrūkis siekia – 13,7, privačiame – 17,6 proc., o didžiausi skirtumai stebimi finansų ir draudimo (38,3 proc.), beveik trečdaliu mažiau atlyginimo moterys gauna informacijos ir ryšių, žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo srityse. Mažiausi skirtumai fiksuojami statybose ir švietime, kur jie neviršija trijų procentų. Papildomos išmokos – priedai, piniginės kompensacijos už nepanaudotas kasmetines atostogas, dividendai, motyvacinės priemonės darbe – neretai sudaro nemažą kasmetinių pajamų, tačiau skaičiuojant atlyginimų atotrūkį, įtraukiamos nėra. Tad faktinė pajamų nelygybė gali būti dar didesnė. Tai ypač atsiliepia senyvame amžiuje. 2015 m. vyresnėje nei 65 metų amžiaus kategorijoje rizika skursti moterims buvo dvigubai didesnė nei vyrams.

Europos statistikos tarnybos (Eurostat) duomenimis, nors bendras moterų išsilavinimo lygis yra panašus arba geresnis nei vyrų, tačiau šie skaičiai neatsispindi darbo rinkoje. Praėjusiais metais 33 proc. moterų ES baigė aukštąjį mokslą, palyginti su 29 proc. vyrų, vis dėlto bendras moterų užimtumo lygis yra 11,6 procentinių punktų mažesnis nei vyrų. Tik vienai iš dvidešimties ES veikiančių bendrovių vadovauja moteris.

2012 m. į Lietuvos Respublikos Seimą buvo išrinktos 33 moterys ir 108 vyrai. Nuo 2016 m. rudens Lietuvos Respublikos Seime moterys sudaro 21,6 proc. Šis rodiklis vis dar mažesnis nei ES vidurkis – 27

¹⁴ Nuoroda į Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 metų programą:
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dc012450b1ca11e48296d11f563abfb0>

proc. (Europos Komisijos duomenys). Lietuvos Respublikos Seimo valdyboje moterys sudaro 40 proc., Seniūnų sueigoje – 40 proc., tarp komitetų pirmininkų – tik 13,3 proc.

2014 m. į Europos Parlamentą išrinktos 2 moterys ir 9 vyrai. Gyventojų užimtumo statistinio tyrimo vertinimais, 2015 m. moterys sudarė 40 proc. visų vadovų (teisės aktų leidėjų, vyresniųjų valstybės pareigūnų, įmonių, įstaigų, organizacijų ir kitų vadovų). 2016 m. pradžioje moterys sudarė 26 proc. diplomatinių atstovybių vadovų.

2015 m. į Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybas išrinktos 363 moterys (25 proc.) ir 1110 vyrų (75 proc.). 2015 m. išrinktoje Kupiškio rajono savivaldybės taryboje iš 25 narių tik šešios (arba 24 proc.) yra moterys. Tik vienam iš šešių Savivaldybės tarybos komitetų vadovauja moteris.

Kupiškio rajono savivaldybėje 2018 m. pradžioje 45,8 proc. (7830 gyventojai) gyventojų sudarė vyrai ir 54,2 proc. (9266 gyventojai) – moterys. Darbingo amžiaus nuolatinių gyventojų skaičius 2018 m. pradžioje sudarė 63,1 proc. (arba 10788 gyventojai), iš kurių 31,6 proc. (5403 gyventojai) – vyrai ir 31,5 proc. (5385 gyventojai) – moterys. Pensinio amžiaus nuolatinių gyventojų skaičius 2018 m. pradžioje sudarė 24,3 proc. (4155 gyventojai), iš kurių vyrai – 8,2 proc. (1402 gyventojai), moterys – 16,1 proc. (2753 gyventojai).

2018 m. gruodžio 31 d. duomenimis iš 142 Kupiškio rajono savivaldybės administracijos darbuotojų 34 (23,9 proc.) buvo vyrai, 108 (76,1 proc.) – moterys.

Technologiniai veiksniai.

Lietuvoje vis plačiau naudojamasi informacinėmis ir ryšių technologijomis. Dauguma Lietuvos gyventojų naudojami informacinių ir ryšių technologijų teikiamomis galimybėmis.

Statistinio tyrimo duomenimis, 2017 m. kompiuteriu naudojosi 76 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų. Didelė dalis besinaudojančių kompiuteriu asmenų – jauni žmonės: kompiuteriu naudojosi 97 proc. 16–24 metų amžiaus ir 94 proc. 25–34 metų amžiaus gyventojų. Iš 65–74 metų amžiaus gyventojų 2017 m. kompiuteriu naudojosi 34 proc. asmenų, 61 proc. niekada neteko juo naudotis.

Dauguma (81 proc.) asmenų, kurie 2017 m. naudojo kompiuteriu, naudojo jį kasdien, 15 proc. – bent kartą per savaitę.

Didžiausia kompiuteriu besinaudojančių 16–74 metų amžiaus gyventojų dalis buvo Vilniaus, Kauno ir Marijampolės apskrityse – atitinkamai 80, 78 ir 77 proc., mažiausia – Utenos ir Telšių apskrityse (po 66 proc.).

Internetu 2017 m. naudojosi 78 proc. visų 16–74 metų amžiaus gyventojų (2016 m. – 74 proc.). 16–24 metų amžiaus grupėje internetu naudojosi 98 proc. gyventojų, 65–74 metų amžiaus – 34 proc. Dauguma – 91 proc. – dirbančių asmenų naudojo internetu.

82 proc. internetu besinaudojančių asmenų naudojo jį kasdien (ar beveik kasdien), 15 proc. – bent kartą per savaitę.

Internetas dažniausiai buvo naudojamas naujienoms skaityti, ryšiams, informacijos paieškai.

Bent kartą per metus valstybės institucijų ar kitų viešųjų paslaugų įstaigų elektroninėmis paslaugomis pasinaudojo 62 proc. 16–74 metų amžiaus internetu besinaudojančių gyventojų, arba 48 proc. visų šios amžiaus grupės gyventojų.

Internetinės bankininkystės paslaugomis 2017 m. pirmąjį ketvirtį naudojosi 72 proc. 16–74 metų amžiaus internetu besinaudojančių asmenų (56 proc. visų šios amžiaus grupės gyventojų).

Vis daugiau gyventojų pasitiki elektroninio bendravimo su valstybės institucijomis ir įstaigomis saugumu.

Dabar gyventojai ir verslo subjektai per Elektroninius valdžios vartus (www.epaslaugos.lt) gali elektroniniu būdu pateikti prašymus ir kitus reikalingus duomenis.

Vidaus veiksniai

Teisinė bazė.

Savivaldybės veikla organizuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais ir Vyriausybės nutarimais, Savivaldybės tarybos sprendimais, Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais bei kitais teisės aktais, reglamentuojančiais savivaldybių veiklą.

Savivaldybė, organizuodama veiklą, taip pat privalo atsižvelgti į savivaldybėms tiesioginį ir netiesioginį poveikį turinčius Europos Sąjungos privalomojo pobūdžio teisės aktus – direktyvas, reglamentus, sprendimus ir rekomendacinio pobūdžio dokumentus – rekomendacijas, komunikatus, gaires, strategijas.

Organizacinė struktūra.

Savivaldybės institucijos, atsakingos už savivaldos teisės įgyvendinimą Savivaldybės bendruomenės interesais, yra:

- *atstovaujamoji institucija* – Savivaldybės taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, kuriai vadovauja tiesiogiai išrinktas Savivaldybės tarybos narys – Savivaldybės meras;
- *vykdomoji institucija* – Savivaldybės administracijos direktorius, turintis viešojo administravimo teises ir pareigas.

Savivaldybės funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba, Savivaldybės administracijos direktorius, kiti Savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar Savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises Savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia Savivaldybės įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal su Savivaldybe sudarytas sutartis kiti fiziniai bei juridiniai asmenys, pasirenkami viešai.

Savivaldybės tarybos nariai dirba *6 komitetuose*:

- Ekonomikos, finansų ir biudžeto,
- Kaimo ir bendruomenių reikalų,
- Kontrolės,
- Kultūros, švietimo, sporto ir teisėsaugos,
- Sveikatos ir socialinės apsaugos,
- Vietinio ūkio, architektūros ir aplinkos apsaugos.

Savivaldybės tarybos komitetai preliminariai nagrinėja Savivaldybės tarybai teikiamus klausimus, teikia išvadas bei pasiūlymus, kontroliuoja, kaip laikomasi įstatymų, kaip vykdomi Savivaldybės tarybos sprendimai, mero potvarkiai.

Savivaldybės tarybai atskaitinga *Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba*, kuri prižiūri, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas Savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas Savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai.

Savivaldybės administracija yra viešasis juridinis asmuo, kurio steigėja yra Savivaldybės taryba, vadovas – Savivaldybės administracijos direktorius. Savivaldybės administracija yra Savivaldybės biudžetinė įstaiga, kurią šiuo metu sudaro:

- struktūriniai padaliniai – *12 skyrių ir tarnybų* (Buhalterinės apskaitos skyrius, Centralizuota vidaus audito tarnyba, Finansų ir biudžeto skyrius, Infrastruktūros skyrius, Kultūros, švietimo ir sporto skyrius, Socialinės paramos skyrius, Savivaldybės įstaigų buhalterinės apskaitos tarnyba, Teisės skyrius, Ūkio skyrius, Vidaus administravimo skyrius, Viešųjų pirkimų ir strateginio planavimo skyrius, Žemės ūkio ir bendruomenių skyrius);
- į struktūrinius padalinius neįeinantys darbuotojai – vyriausiasis civilinės saugos specialistas, vyriausiasis specialistas (tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius), 2 specialistai (sveikatos priežiūrai), vyriausiasis specialistas (jaunimo reikalų koordinatorius);
- struktūriniai teritoriniai padaliniai (Savivaldybės administracijos filialai) – *6 seniūnijos* (Alizavos, Noriūnų, Kupiškio, Skapiškio, Subačiaus, Šimonių).

Savivaldybės administracijos struktūrą, jos veiklos nuostatus ir darbo užmokesčio fondą, didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš Savivaldybės biudžeto, skaičių Savivaldybės administracijos direktoriaus siūlymu mero teikimu tvirtina ir keičia Savivaldybės taryba, o pareigybių sąrašą tvirtina Savivaldybės administracijos direktorius. Savivaldybės administracijos įgaliojimai nėra susiję su Savivaldybės tarybos įgaliojimų pabaiga.

Žmogiškieji ištekliai (pareigybės, kvalifikacija).

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 10 punkte nustatyta, kad Savivaldybės administracijos struktūros, nuostatų ir darbo užmokesčio fondo tvirtinimas, didžiausio leistino valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičiaus Savivaldybės administracijoje nustatymas – išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija.

2018 m. gruodžio 31 d. duomenimis iš 142 Kupiškio rajono savivaldybės administracijos darbuotojų 44 (30,1 proc.) buvo valstybės tarnautojai, 98 darbuotojai dirbo pagal darbo sutartis. Iš 142 darbuotojų 34 (23,9 proc.) buvo vyrai, 108 (76,1 proc.) – moterys.

Savivaldybės administracijos darbuotojai nuolat gilina savo žinias bei įgūdžius įvairiuose mokymuose, seminaruose.

Planavimo sistema.

Savivaldybėje sukurta ir planavimo sistema, kurią sudaro teritorijų, strateginis ir finansinis planavimas. Teritorijų planavimas Savivaldybėje vykdomas ir teritorijų planavimo dokumentai rengiami ir įgyvendinami Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis, Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2008 m. vasario 14 d. sprendimu Nr. TS-19 „Dėl Kupiškio miesto bendrojo plano iki 2026 metų patvirtinimo“ patvirtintu Kupiškio miesto bendroju planu iki 2026 metų¹⁵, Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2013 m. spalio 24 d. sprendimu Nr. TS-220 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“ patvirtintu Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendroju planu¹⁶.

Vadovaujantis Kupiškio rajono savivaldybės strateginio planavimo organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 26 d. sprendimu Nr. TS-207, Savivaldybėje yra rengiami šie strateginio planavimo dokumentai ir jų įgyvendinimą detalizuojantys planavimo dokumentai:

- Savivaldybės strateginiai plėtros planai (šiuo metu įgyvendinamas Kupiškio rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas¹⁷);
- Savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programos;
- Savivaldybės strateginiai veiklos planai;
- Savivaldybės administracijos, seniūnijų, Savivaldybės biudžetinių įstaigų metiniai veiklos planai.

Savivaldybės biudžetas (Savivaldybės metinis finansinis planas) rengiamas vadovaujantis patvirtintu Savivaldybės strateginiu veiklos planu, taip pat atsižvelgiant į kitus patvirtintus Savivaldybės strateginio planavimo dokumentus, asignavimus planuojant Savivaldybės strateginio veiklos plano programoms įgyvendinti ir planuojamiems rezultatams pasiekti ir paskirstant juos asignavimų valdytojams.

Finansiniai ištekliai.

Savo tikslams įgyvendinti Kupiškio rajono savivaldybė naudoja Savivaldybės biudžeto bei kitų finansavimo šaltinių (ES, valstybės biudžeto ir kt.) lėšas.

Pagrindinis Savivaldybės veiklos finansavimo šaltinis yra Savivaldybės biudžeto lėšos. Didžiausią Savivaldybės biudžeto pajamų dalį kasmet sudaro mokesčiai ir dotacijos.

2017 m. vasario 24 d. Savivaldybės tarybos patvirtintas 2017 metų Savivaldybės biudžeto pajamų planas – 15917,4 tūkst. eurų. Vėlesniais Savivaldybės tarybos sprendimais planas buvo tikslintas atsižvelgiant į iš valstybės institucijų ir įstaigų gautas dotacijas, įskaitant Europos Sąjungos finansinės paramos lėšas, ir Savivaldybės biudžetinių įstaigų prašymus. Kupiškio rajono savivaldybės 2017 metų biudžeto pajamų planas įvykdytas 102,9 proc. – gauta 505,2 tūkst. eurų pajamų daugiau, nei planuota.

8 lentelė

Savivaldybės biudžeto pajamos

(tūkst. Eurų)

Pajamų grupės	Patvirtintas pajamų planas	Patikslintas pajamų planas	Faktiškai gauta pajamų	Viršyta + Negauta -	Įvykdymo procentas	Struktūra proc.
Mokesčiai	8256,0	8256,0	8682,2	+426,2	105,2	48,8
Dotacijos	7052,0	8276,2	8317,4	+41,2	100,5	46,8
Kitos pajamos	563,4	711,2	700,9	-10,3	98,6	3,9
Materialiojo ir nematerialiojo turto realizavimo pajamos	46,0	46,0	94,1	+48,1	204,6	0,5

¹⁵ Nuoroda į Kupiškio miesto bendrąjį planą iki 2026 metų:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/bendrasis-planas-2026.html>

¹⁶ Nuoroda į Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/kupiškio-rajono-savivaldybes-6461.html>

¹⁷ Nuoroda į Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginį planą:

<http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/planavimo-dokumentai/kupiškio-rajono-pletros-dr74.html>

Iš viso	15917,4	17289,4	17794,6	+505,2	102,9	100,0

(Šaltinis: Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Finansų ir biudžeto skyrius)

2017 metais pajamos iš mokesčių sudarė 48,8 proc. Savivaldybės biudžeto gautų pajamų. Mokestinių pajamų planas įvykdytas 105,2 proc. – surinkta 426,2 tūkst. eurų daugiau, nei planuota. Didžiausia viršplaninių pajamų dalis gauta iš gyventojų pajamų mokesčio. Šio mokesčio planas įvykdytas 104,3 proc. arba gauta 318,4 tūkst. eurų daugiau, nei planuota. Tai nulėmė Savivaldybės bendro biudžeto pajamų plano įvykdymą.

Nesurinkti planuoti prekių ir paslaugų mokesčiai. Šių mokesčių surinkta 2,6 proc., arba 12,8 tūkst. eurų mažiau, nei planuota. Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą surinkimo planas neįvykdytas 4,9 proc., negauta 22 tūkst. eurų.

Visos Savivaldybės biudžeto pajamos, lyginant su 2016 metais, padidėjo 6,4 proc. arba 1076,6 tūkst. eurų. Šį padidėjimą reikšmingiausiai įtakoję 8,8 proc. (616,3 tūkst. eurų) padidėjusios pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio.

Kupiškio rajono savivaldybė 2017 metais pasirašė sutartį dėl 4272,7 tūkst. eurų ilgalaikės paskolos ėmimo. Gauta paskola panaudota paskoloms gražinti (perfinansuoti).

Visos gautos Savivaldybės biudžeto pajamos nukreipiamos tam tikroms savivaldos funkcijoms vykdyti. Savivaldybės biudžeto išlaidoms finansuoti 2017 metais panaudota 17598,5 tūkst. eurų, įskaitant Savivaldybės 2016 metų nepanaudotas biudžeto lėšas ir paskolų lėšas. Metinis biudžeto išlaidų planas įvykdytas 96,3 proc. arba 667,9 tūkst. eurų mažiau, nei buvo planuota. Palyginti su 2016 metais, išlaidos padidėjo 7,5 proc., arba 1230,6 tūkst. eurų.

9 lentelė

Savivaldybės biudžeto išlaidos

(tūkst. Eurų)

Valstybės funkcijos	2017 m.			2016 m.	
	patikslintas planas	įvykdyta	lyginamoji dalis %	įvykdyta	lyginamoji dalis %
1. Bendros valstybės paslaugos	1648,1	1552,3	8,8	1798,2	11,0
2. Gynyba	16,8	14,4	0,1	15,7	0,1
3. Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga	474,1	473,3	2,7	449,5	2,7
4. Ekonomika	1845,4	1790,8	10,2	1755,6	10,7
5. Aplinkos apsauga	1264,0	1163,0	6,6	803,2	4,9
6. Būstas ir komunalinis ūkis	661,7	532,8	3,0	374,0	2,3
7. Sveikatos apsauga	182,3	178,8	1,0	194,2	1,2
8. Poilsis, kultūra ir religija	2266,3	2222,7	12,6	1505,9	9,2
9. Švietimas	7150,1	7056,1	40,1	7068,3	43,2
10. Socialinė apsauga	2757,6	2614,3	14,9	2403,3	14,7
Iš viso išlaidų	18266,4	17598,5	100,0	16367,9	100,0

(Šaltinis: Kupiškio rajono savivaldybės administracijos Finansų ir biudžeto skyrius)

2017 metais Savivaldybės biudžeto lėšos buvo naudojamos 5 programoms vykdyti. Daugiausiai biudžeto lėšų panaudota Žinių visuomenės, kultūrinio ir sportinio aktyvumo skatinimo programai (35,8 proc.), Savivaldybės valdymo ir pagrindinių funkcijų vykdymo – 32,2 proc., Socialinės ir sveikatos apsaugos – 13,3 proc., Viešosios infrastruktūros plėtros – 11,4 proc., Ekonominio konkurencingumo ir investicijų plėtros – 7,3 proc.

Apskaitos tinkamumas.

Apskaita Savivaldybėje tvarkoma Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. Nuo 2010 m. sausio 1 d. apskaita Savivaldybėje tvarkoma ir finansinės atskaitos rengiamos pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus (VSAFAS).

Ryšių sistema (informacinės ir komunikavimo sistemos).

Kupiškio rajono savivaldybės administracijoje 2017 m. buvo užtikrintas efektyvus Savivaldybės

administracijoje naudojamų informacinių sistemų veikimas bei atnaujinimas, taikomos programinės įrangos funkcionavimas, turimos kompiuterinės (125 kompiuterizuotų darbo vietų, 7 serveriai (3 iš jų – virtualūs)), komunikacinės technikos ir spausdinimo įrangos (tinklinių spausdinimo įrenginių – 19) naudojimas, nenutrūkstamas darbo stočių veikimas, elektroninio pašto sistemos (162 registruoti el. pašto naudotojai), Savivaldybės interneto svetainės ir informacinių sistemų administravimas.

Atnaujinta ir modernizuota Žemės nuomos mokesčio administravimo informacinė sistema MASIS išlaikant žemės nuomos mokesčio administravimo proceso tęstinumą, keičiant technologinę platformą bei iškelta į specialių duomenų centrą.

Sėkmingai prisijungta ir dirbama su informacine sistema „E. Sąskaita“, kurioje įgyvendinta galimybė prekių, paslaugų, darbų tiekėjams, vykdančioms viešųjų pirkimų sutartis, teikti, o perkančiosioms organizacijoms gauti, elektronines PVM sąskaitas faktūras, sąskaitas faktūras, kreditinius ir debetinius dokumentus bei avansines sąskaitas internetu.

Įsigytas Geografinės informacinės sistemos *Esri* programinės įrangos *ArcGIS for Desktop Basic* vardinės licencijos atnaujinimas.

Užtikrintas sklandus darbas su Dokumentų valdymo sistema, 2017 m. dokumentacijos plano bei registų įvedimas bei koregavimas, vartotojų bei jų teisių administravimas. Įdiegtos integracijos pagalba Savivaldybės tarybos sprendimų projektai ir sprendimai viešinami Teisės aktų informacinėje sistemoje TAIS. Norminiai teisės aktai, pasirašyti elektroniniu parašu, skelbiami Teisės aktų registre. Sėkmingai ir greitai įvykdomos per el. paslaugų portalą užsakytos el. paslaugos.

Užtikrintas Savivaldybės interneto svetainės www.kupiskis.lt atitikimas bendriesiems reikalavimams valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms. Interneto svetainėje informacija nuolat atnaujinama, skelbiami visuomenei aktualūs teisės aktai, Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymai dėl teritorijų planavimo, nuolat atnaujinamas Kupiškio rajono savivaldybės administracinių paslaugų sąrašas su paslaugų aprašais ir prašymų formomis.

Aktualios naujienos ar informacija skelbiama Kupiškio rajono savivaldybės socialiniame tinkle „Facebook“ <https://www.facebook.com/kupiskiosavivaldybe/>. Operatyviai reaguojama į paklausimus, pranešimus ar žinutes.

Vidaus kontrolės sistema.

Vidaus auditą Kupiškio rajono savivaldybės administracijoje atlieka Centralizuota vidaus audito tarnyba, pavaldi ir atskaitinga Savivaldybės administracijos direktoriui.

Vadovaudamasi Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymu, tarnybos nuostatais ir vidaus audito metodika, kitais teisės aktais, reglamentuojančiais vidaus auditą, Centralizuota vidaus audito tarnyba atlieka vidaus auditus Savivaldybės administracijoje, visuose Savivaldybei pavaldžiuose ir jos valdymo sričiai priskirtuose viešuosiuose juridiniuose asmenyse, siekdama užtikrinti jų veiklos gerinimą. Atliktų auditų ataskaitos pateikiamos Savivaldybės administracijos direktoriui ir audituotų subjektų vadovams. Audituoto subjekto vadovas, suderinęs su Centralizuoto vidaus audito tarnybos vedėju, turi priimti sprendimą dėl vidaus audito ataskaitoje pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo (užpildyti rekomendacijų, pateikiamų vidaus audito ataskaitoje, įgyvendinimo priemonių planą) ir pateikti jį tvirtinti Savivaldybės administracijos direktoriui.

Savivaldybės administracijos vidaus darbo tvarką reglamentuoja Savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. ADP-96 patvirtintos Kupiškio rajono savivaldybės administracijos darbo tvarkos taisyklės.

SSGG analizė

Stiprybės.

Patogi Kupiškio rajono geografinė vieta ir pasiekiamumas.

Rajonas išsiskiria maža oro tarša ir gera aplinkos kokybe.

Daug rekreacijai patrauklių kultūros ir gamtos išteklių.

Plečiamos socialinės paramos teikimo rajone struktūros.

Švietimo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasiekiamos visiems Savivaldybės gyventojams, atnaujinama šių įstaigų infrastruktūra.

Išplėtotas kultūros centrus, bibliotekų tinklas, atnaujinama šių įstaigų infrastruktūra.

Autentiškas ir unikalus etnokultūrinis kapitalas.

Sudarytos palankios sąlygos naudotis sporto infrastruktūra: nemokamai galima naudotis mokyklų

stadionais ir salėmis.

Augantis sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius.

Stiprios bendruomenių iniciatyvumo ir šeimyniškumo tradicijos.

Gilios ūkininkavimo tradicijos ir didelis rajono potencialas ūkininkavimo plėtrai.

Palanki aplinka smulkią verslą ir amatininkystės plėtrai gamybos bei paslaugų srityje.

Sėkmingai įgyvendinami įvairių sričių projektai.

Planuodama savo veiklą ir priimdama svarbius sprendimus, Kupiškio rajono savivaldybė informuoja ir į svarstymo bei sprendimų priėmimo procesą siekia įtraukti bendruomenę bei įvairių interesų grupių atstovus.

Aktyviai vykdoma daugiabučių namų renovacija.

Parengtas Kupiškio rajono bendrasis planas iki 2026 metų.

Parengtas Kupiškio rajono plėtros iki 2020 metų strateginis planas.

Silpnybės.

Blogėjanti Savivaldybės demografinė situacija: mažėjantis gyventojų skaičius, neigiama natūrali gyventojų kaita, senstanti visuomenė.

Žemas investicijų lygis, mažas veikiančių ūkio subjektų skaičius, aukštas nedarbo lygis.

Vienas mažiausių vidutinis darbo užmokestis Panevėžio regione.

Nepakankamas kaimo gyventojų, ypač jaunimo, išsilavinimo, ekonominio aktyvumo ir kvalifikacijos lygis, ribojantis iniciatyvas kurti verslą.

Nepakankamai išvystyta rekreacijos ir poilsio infrastruktūra vietos gyventojams ir atvykstamajam turizmui bei gebėjimų demonstruoti kultūrinį-etninį savitumą, unikalias ir autentiškas tradicijas stoka.

Nepakankamai išplėtotas centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra.

Trūksta stacionarių ir nestacionarių socialinių paslaugų vaikams, pagyvenusiems asmenims, neįgaliesiems.

Nepakankamas jaunimo užimtumas, trūksta neformaliojo ugdymo paslaugų ir infrastruktūros.

Mokyklose trūksta psichologų paslaugų.

Trūksta gydytojų specialistų, daug pensinio amžiaus gydytojų.

Rajone yra gana daug neasfaltuotų vietinės reikšmės kelių.

Trūksta dviračių ir pėsčiųjų takų.

Trūksta socialinių būstų, reikia juos atnaujinti, rekonstruoti.

Gyventojai nenoriai dalyvauja sprendimų priėmimo procese.

Galimybės.

Galimybė pasinaudoti 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų investicijomis darniam rajono vystymuisi.

Esamų kraštovaizdžio, švaraus oro, viešųjų erdvių ir kitų privalumų išnaudojimas gyvenamajai aplinkai, turizmo plėtrai.

Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo plėtra inicijuojant ir įgyvendinant projektus partnerystės principu.

Automobilių, dviračių, pėsčiųjų, vandens turizmo plėtra.

Apgyvendinimo, maitinimo, pramogų paslaugų plėtra.

Kelių ir gatvių infrastruktūros gerinimas.

Socialinių ir sveikatos paslaugų skaičiaus, įvairovės ir kokybės didinimas.

Neformaliojo ugdymo galimybių plėtra.

Investavimas į Savivaldybės teikiamų paslaugų tobulinimą, išlaikant balansą tarp realių visuomenės poreikių ir ekonominio efektyvumo, panaudojant ES ir kitų finansavimo mechanizmų paramą.

Didesnio dėmesio skyrimas socialinės atskirties mažinimui bei pilietinės visuomenės formavimui: bendruomenių veiklos ir gyventojų verslumo skatinimui, jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų rėmimui, neformaliojo švietimo paslaugų spektro plėtrai ir tam reikalingos infrastruktūros kūrimui, nevyriausybinių organizacijų įsitraukimo į paslaugų bendruomenei teikimą skatinimas.

Gyventojų apklausų organizavimo sistemos įdiegimas siekiant nustatyti problemas ir tobulintinas sritis.

Strateginio valdymo sistemos tobulinimas, leisiantis racionaliau planuoti Savivaldybės veiklą ir finansinius išteklius, aiškiau nubrėžiantis Savivaldybės skyrių atsakomybės už ilgalaikio plano veiksmų įgyvendinimą ribas.

Sudaryta motyvacija alternatyviai energetikai bei nuosekliai vykdoma daugiabučių namų renovacija, mažinanti eksploatacijos kaštus.

Grėsmės.

Blogėjanti šalies, o kartu ir Kupiškio miesto bei rajono, demografinė situacija.
Visuomenės senėjimas ir dėl to augantis socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros poreikis bei išlaidos.
Pašalpų nepasiturintiems gyventojams ir bedarbiams sistema, neskatinanti gyventojų ieškoti kitų pajamų šaltinių.
Darbingų ir kvalifikuotų rajono gyventojų emigracija.
Mažėjantis įmonių konkurencingumas vidaus ir užsienio rinkose dėl mažo inovatyvumo.
Smulkiojo verslo plėtrai nepalanki valstybės politika.
Mažos Savivaldybės investicinės galimybės projektams finansuoti ir įgyvendinti.
Didėjantys aplinkosauginiai ir kiti apribojimai įvairiai ekonominei veiklai.
Švietimo sistemos išteklių efektyvaus panaudojimo mažėjimas dėl mažėjančio mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklose.
Kultūros paveldo objektų sunykimas dėl nepakankamo finansavimo ir panaudojimo visuomenės poreikiams.
Neinvestuojant į vietinės, rajoninės ir valstybinės reikšmės kelių ir eismo saugumo infrastruktūrą, prastės jų dangos kokybę, nemažės ar net daugės eismo įvykių skaičius.
Nemažėjantis socialinės rizikos šeimų skaičius.
Nepakankamas dėmesys administracijos darbuotojų darbo krūviui, motyvacijos didinimui gali sukelti sunkumų išlaikant bei pritraukiant kvalifikuotus darbuotojus.

Strateginės išvados.

Panaudojus 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų investicijas, bus atnaujintos viešosios erdvės, švietimo, kultūros, socialinių ir sveikatos įstaigų infrastruktūra, pagerintos susisiekimo sistemos, sudarytos sąlygos vystyti smulkiajam ir vidutiniam verslui, mažės socialinė atskirtis.
Atnaujinus viešosios paskirties pastatus, sumažės jų išlaikymo kaštai.
Kupiškio miestą vystant kaip patrauklią gyvenamąją zoną, gyventojai bus skatinami pasilikti ir gyventi Kupiškyje.
Patogi Kupiškio rajono geografinė padėtis ir unikalūs kraštovaizdžiai sudaro puikias sąlygas turizmo plėtrai.
Didėjantys turistų srautai paskatins paslaugų sektoriaus plėtrą.

Misija

Sėkmingai plėtoti ir įgyvendinti savivaldos teisę, užtikrinti subalansuotą plėtrą bei kokybiškai vykdyti viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijas tenkinant Kupiškio rajono savivaldybės bendruomenės viešuosius poreikius ir interesus.

Strateginiai tikslai ir efekto kriterijai

Kodas

Strateginio tikslo pavadinimas

01

Skatinti žinių visuomenės plėtrą, kultūrinį ir sportinį aktyvumą

Strateginio tikslo aprašymas:

Šiuo strateginiu tikslu bus siekiama, kad kiekvienam Savivaldybės gyventojui būtų prieinamas kokybiškas ikimokyklinis ugdymas bei švietimas, padedantis žmogui tapti visaverte asmenybe, gyvenančia pilietiškai aktyvų, socialiai saugų gyvenimą, kurti kūrybišką, imlią kultūrai, solidarią ir atsakingą visuomenę bei konkurencingumu ir žiniomis grįstą ūkį. Ypač didelis dėmesys bus skiriamas ugdymo procesui: sąlygų kokybiškam ugdymuisi sudarymui, programų įvairovei, neformaliajam švietimui.

Kupiškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos ir jos padalinių siekis – kaupti, saugoti ir skleisti dokumentuose, pasaulio informacijos tinkluose ir duomenų bazėse užfiksuotas žinias ir informaciją ir tokiu būdu prisidėti prie žinių visuomenės kūrimo, skatinti bendruomenės narių nuolatinį mokymąsi, žinių atnaujinimą, kultūrinę veiklą ir kūrybiškumą.

Šis tikslas taip pat apima laisvalaikio užimtumo organizavimo gerinimą, profesionalaus meno ir kultūros

sklaidą, etnokultūros paveldo išsaugojimą ir puoselėjimą, mėgėjų meno kolektyvų pasiūlos įvairovę, jų meninio lygio ir meistriškumo didinimą, kūno kultūros ir sporto vertybių rajone puoselėjimą, optimalių sąlygų sportuoti, siekti aukštų sportinių rezultatų vaikams ir jaunimui sudarymo bei įvairių kūno kultūros ir sporto rajono bendruomenei skirtų renginių organizavimą.

Labai svarbu gerinti vaikų ir jaunimo užimtumą – tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais. Neformaliojo vaikų švietimo programą vykdo Kupiškio meno mokykla ir Kupiškio r. kūno kultūros ir sporto centras.

Įgyvendinant šį tikslą vykdoma programa:

01 Žinių visuomenės, kultūros ir sportinio aktyvumo skatinimo programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-01-01-01 Mokinių skaičiaus rajone pokytis (lyginant su praėjusiais metais), proc.

E-01-01-02 Mokinių, gavusių Brandos atestatus, dalis nuo visų besimokančių pagal vidurinio ugdymo programą skaičiaus, proc.

E-01-01-03 Mokinių, gavusių Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimus, dalis nuo visų besimokančių pagal pagrindinio ugdymo programą mokinių skaičiaus, proc.

E-01-01-04 Sporto mokyklas lankančiųjų skaičius nuo bendro Kupiškio rajono moksleivių skaičiaus, pokytis (lyginant su praėjusiais metais), proc.

E-01-01-05 Savivaldybės kultūros įstaigų (bibliotekų, kultūros centrų, muziejų) lankytojų skaičiaus pokytis (lyginant su praėjusiais metais), proc.

Kodas	Strateginio tikslo pavadinimas
2	Užtikrinti racionalų Savivaldybės teritorijos ir jos infrastruktūros vystymąsi, skatinti žemės ūkio ir verslo plėtrą, formuoti turizmui patrauklaus krašto įvaizdį

Strateginio tikslo aprašymas

Įgyvendinant šį tikslą bus vykdomos priemonės, skirtos pagerinti verslo sąlygas, gyventojų gyvenimo, susisiekimo kokybę, modernizuojant šilumos ūkį, gerinant geriamojo vandens kokybę, rekonstruojant ir remontuojant kelius ir gatves, viešuosius pastatus ir kt.

Įgyvendinant tikslą vykdomos šios programos:

02 Ekonominio konkurencingumo ir investicijų plėtros programa

03 Viešosios infrastruktūros plėtros programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-2-1 Verslumo lygio (veikiančių SVV įmonių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų) pokytis (lyginant su ankstesniais metais), proc.

E-2-2 Nedarbo lygio (registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus žmonių santykis) pokytis (lyginant su ankstesniais metais), proc.

E-02-03-01 Aplinkos oro kokybė, neviršijanti didžiausių leistinų koncentracijų (≥ 1).

E-02-03-02 Kelių eismo įvykių skaičiaus pokytis rajone (lyginant su ankstesniais metais), proc.

Kodas	Strateginio tikslo pavadinimas
3	Gerinti sveikatos apsaugos ir socialinės paramos paslaugų kokybę ir prieinamumą

Strateginio tikslo aprašymas

Ypatingas dėmesys bus skiriamas organizuojant socialinę paramą neįgaliesiems, pagyvenusiems asmenims, socialiai remtinoms rizikos grupės šeimoms, gerinti jų gyvenimo kokybę, plėtoti socialines paslaugas įvairių socialinių grupių rajono gyventojams, didinti jų integraciją į visuomenę, mažinti socialinę atskirtį. Šiuo tikslu bus siekiama užtikrinti kokybišką Kupiškio rajono gyventojų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūrą, sveikatos politikos įgyvendinimą Savivaldybės lygmeniu, efektyviai formuoti sveikatos priežiūros sistemą, tikslingai paskirstyti lėšas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms ir sveikatos priežiūrai, vertinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, gerinti sveikatos

priežiūros paslaugų prieinamumą, nustatyti sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimo prioritetus.

Įgyvendinant tikslą vykdoma ši programa:

04 Socialinės ir sveikatos apsaugos programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-03-04-01 Gyventojų sergamumo pokytis (lyginant su ankstesniais metais), proc.

E-03-04-02 Patenkintų prašymų socialinėms paslaugoms dalis nuo bendro pateiktų prašymų skaičiaus, proc., duomenis išskiriant pagal lytį ir siekiant užtikrinti proporcingą paslaugų suteikimą tiek moterims, tiek vyrams.

E-03-04-03 Socialinės priežiūros paslaugas gavusių šeimų, patyrusių socialinę riziką, skaičiaus (lyginant su ankstesniais metais), pokytis, proc.

E-03-04-04 Socialinę paramą gaunančių asmenų skaičiaus (lyginant su ankstesniais metais), pokytis, proc.

Kodas	Strateginio tikslo pavadinimas
4	Plėtoti vietos savivaldą, užtikrinti jos turto ir lėšų racionalų panaudojimą

Strateginio tikslo aprašymas

Šiuo tikslu Kupiškio rajono savivaldybė siekia:

- Teikti profesionalias, skaidrias, klientų poreikius ir teisės aktų reikalavimus atitinkančias paslaugas
- Užtikrinti ir gerinti asmenų aptarnavimo ir paslaugų teikimo kokybę
- Užtikrinti ir gerinti vidinių procesų veikimą ir valdymą
- Užtikrinti ir gerinti kokybišką personalo valdymą
- Užtikrinti ir gerinti efektyvų finansų planavimą ir valdymą

Įgyvendinant tikslą vykdoma ši programa:

05 Savivaldybės valdymo ir pagrindinių funkcijų vykdymo programa

Tikslo pasiekimo vertinimo (efekto) kriterijai:

E-04-05-01 Prašymų, į kuriuos atsakymai asmenims pateikti per įstatymais nustatytus terminus, dalis tarp visų gautų prašymų, proc.